

Legujabb kombináció

részvényekben, melylyel most a t. cz. közönség elé lépek, 2 csoportból, négy-négy legjobbnak ismert sorsjeggyel áll, melyeknek évenként 32 huzásuk van és a befizetés tartama alatt 48 ft. kamatot hoznak. Ez oly összeállítás, mely minden eddigieket felülmúl és még semminemű intézet-, bank- vagy váltóháztól nem nyújtott; miután még a nagyszerű nyeremény-chance-ok és óriási kamatfelvétel mellett kötelezem magam a B. csoportban foglalt 1860-iki sorsjegyet, hat sorozata kihuzatik, 450 ftal visszaváltani. Így tehát minden résztvevőnek minden esetben 100 ft. készpénze és külön 3 eredeti sorsjegye marad tiszta hasznul.

A. csoport
 1 magyar dijsorsjegy, évenként 4 huzás, főnyeremény 250,000 ft. o. é.
 1 teljesen befizetett 400 freos török sorsjegy, évenként 6 huzás 600,000 frc.
 1 braunschweigi 20 talléros sorsjegy, évenként, 4 huzás 80,000 tallér.
 1 szász-meiningeni sorsjegy, évenként 3 huzás, 25,000 ft. ezüstben.

E csoport évenként 6 ft. kamatot hoz és 17 huzása van, fizetendő 16 részletben 20 ftjával
 33 " 10 "

B. csoport
 1 1860-ki államsorsjegy, évenként 2 huzás, főnyerem. 200,000 ft. 60,000 ft.
 1 teljesen befizetett 400 freos török sorsjegy, évenként 6 huzás.
 1 braunschweigi 20 talléros sorsjegy, évenként 4 huzás.
 1 szász-meiningeni sorsjegy, évenként 3 huzás.

Ezen csoportnak évenként 10 ft. kamata van és 15 huzása 17 részletben 20 ftjával
 35 " 10 "

Mindkét csoportnak évenként 32 huzása és a befizetés alatt 48 ft. kamata van.
 Még meg kell jegyezni, hogy mind a két csoportnál a résztvevő az első részlet lefizetése után egyedül játszik az egész nyereményre s nem kell ez utóbbit mással megosztani.
 Huzási sorozatok ingyen küldetnek és minden nagyobb nyerő táviratilag értesítetnek.
 Vidéki megrendelések utánvétellel eszközölhetnek.

Fischer M. L.

váltóháza a „Fortunához,” hatvani-utca 16. szám Pesten.

1261 (10-10)

Löwinger A. és Társa

papir-kereskedése
 Pesten, hatvani-utca 6. sz., „tanulóhoz”

ajánlja a következő alkalmi cikkeket:
Levélpapírok.

100 db. névvel dombornyomat 50 kr.
 100 levél és 100 boríték dombornyomattal 1 ft., 1 ft. 20 kr.

100 db. monogrammal színnyomattal 1 ft. 40 kr., 1 ft. 80 kr., 2 ft. 50 kr.
 100 levél és 100 boríték, mindkettő monogrammal 2 ft. 80 kr., 3 ft. 50 kr.
 100 levél ezéggel, fekete nyomat 80 kr., 1 ft. 20 kr.

100 levél és borítékhoz díszes doboz adatik.
 1 rizsma, 960 levél negyedrétben, czéggel fekete nyomat 7, 8, 12 ft.

1000 boríték csipű papírból, negyedrét a czéggel fekete nyomatban 5, 6 ft.

Látogató-jegyek
 à la Minute.

Szines nyomatban 100 db. finom fehér bristolpapír 50 kr.

100 db. finom szines karton 80 kr.
 100 db. finom francia félfényű papíron 1 ft.

100 db. könyvnyomat finom kettősfényű vagy bristolpapíron 90 kr.
 Minden további sor 10 krral több.

Levélpécsét-bélyegek.

1000 db. aranynyomat 2 ft. 50 kr.
 1000 » veres 2 ft. 75 kr.
 1000 » domborbetűkkel két színben 3 ft. 75 kr.

Minden további ezer 50 krral olcsóbb.

Nagy választék mindenféle üzleti, jegyzéki és másol könyvekben. — Nyomdai munkák megrendelés szerint a lehető legolcsóbb áron. — Levélbeli megrendelések utánvétellel teljesíthetnek.

A fent felsorolt mennyiségek kivül — kevesebb nem rendelhető meg. 1284 (2-4)

A „VICTORIA” biztosító-társaság,

mely Kolozsvárott 1865. évben alakulván, 1870. zárszámlája szerint máris

3.200.059 ft. 54 kr. biztosítéki alappal bír

biztosításokat elfogad:

- I. Tűzkárok ellen.
- II. Szállítmányi áruk, utoni károsodás ellen.
- III. Jégkárok ellen, mindennemű terményekre. Végre:

IV. az ember életére,

minden módozatokban a legkedvezőbb feltételek és olcsó díjak mellett.

Életbiztosítási példák:

I. Ha valaki családjának vagy kedvezményezettjének halála esetén fizetendő 1000 ft. tőkét biztosítani ohajt, fizet:

Egy 25 éves 19 ft. 70 kr., egy 40 éves 31 ft. 70 kr., egy 55 éves 59 ft. 30 kr.
 » 30 » 22 » 70 » » 45 » 39 » 10 » » 60 » 75 » 60 »
 » 35 » 27 » 20 » » 50 » 47 » 60 » » 65 » 103 » 50 »
 évenkénti díjat.

II. Ha valaki gyermekének 18., 20. vagy 24. korévbán fizetendő 1000 ft. kiházasítási vagy neveltetési tőkét biztosítani ohajt, fizet:

Egy 1 éves gyermektől 18 korévig 20 korévig 24 korévig
 » 2 » » 44 » 10 » 36 » 70 » 26 » 50 »
 » 3 » » 48 » 50 » 40 » 10 » » 28 » 80 »
 évenkénti díjt. A gyermek elhalálozása esetén a befizetett díjak visszatérítetnek.

III. Ha egy jelenleg 28 éves férj és 22 éves neje valamelyik elhalálozásakor, a túlélő részére fizetendő 1000 ft. biztosítási ohajt, fizet 31 ft. 80 kr. évenkénti díjt. Ezenkívül elfogadja a

túlélési csoportok (Assotiatio) biztosításait is.

Minden biztosítási miveletknél a biztosítottak, már az első évtől kezdve a társaság 50% nyeresémben részesíttetnek.

Egyéb módozatokra nézve s különben is mindenképpen bővebb felvilágosítással szolgálnak a társasági felügyelők, vidéki ügynökök és

a „Victoria” biztosító-társaság

vezérügynöksége Pesten, (régi posta-utca 2. sz., 2. emelet).
 Utányomás nem díjazatik. 1189 (11-26)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában (Pesten, egyetem-utca 4-ik sz. a.) megjelentek és minden hiteles könyvkereskedésben kapható:

KOSSUTH

és a magyar emigratio török földön.

Irta SZÖLLÖSY FERENCZ.

Függelék: Utirajzok.

Ára 1 ft. 20 kr.

DEÁK FARKAS.

Fogságom története.

(190 lap, 8-rét) fűzve 1 ft. 40 kr.

Pályázat

ügyvezetői állomásra.

A sárospataki malomkőbánya-társaság bányájában az ügyvezetői állomásra pályázatot nyitattik, 1000, azaz: ezer o. é. forint évi fizetéssel. Oly szakértőnek elsőbbség adatik, a ki bányász-segédjeivel jelentkezik, és magát folyó év június első napjától kezdve, évenként bizonyos számú malomkő előállítására, árszabály szerint köteleznék. A pályázók folyamodásait sziveskedjenek Sárospatakra Galgóczy Károly igazgató urhoz folyó év május 15-ik napjáig elküldeni.

Sárospatak, április 9-én 1872.

Antalfi János, s. k.,

1285 (2-2) társulati jegyző.

A több tekintélyes orvos által ajánlott, s fényes eredményekkel alkalmazásába vitt

sérvkénés

altesti sérvek ellen

Sturzenegger Gottlieb-től

Hérisauban (Svájcz),

nemcsak magánál a készítőnél rendelhető meg, hanem az alsóbiraktárból is. Az egyáltalán semmi káros anyagokat nem foglal magában s meggyógyít még elévült sérveket is, — s legtöbb esetben tökéletesen.

Egy tégely ára 3 ft. 20 kr.

Raktár Pesten: Formágyi F.

gyógyszerésznél. 1273 (2-6)

17-ik szám.

Tizenkilencedik évfolyam.

Pest, április 28-án 1872.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokaként: Egy négyzet hasábját két sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többeszeri ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 krajczár.

Budenz József.

Sajátságos jelenség, hogy a magyar nyelvészet legkiválóbb tudományos művelői közt többen vannak, a kik tősgyökeres magyarsággal épen nem dicsekedhetnek, s a magyar nyelv nem anyja, csak később megtanult nyelvök. Ballagit, Hunfalvyt, Riedlét ha beszélni halljuk, azonnal észreveszszük kiejtésükön, hogy azt nem szopták az anyatejjel. De halljuk őket a nyelvtudomány s jelesen a magyar nyelv kérdéseiről szólni: szintoly hamar érezzük fölnyüket, melyet a nyelv tudományos vizsgálata és beható tanulmánya által szereztek, s mely

ha az eredeti ép nyelvérzékét minden finom árnyalatnál nem pótolhatja is: egészben véve mégis biztosabb kalauz, mint a pusztá nyelvérzék volna magában, tanulmány nélkül, s mindenesetre sokkal behatóbb, öntudatosabb amannál. Részünkről örülnék az ily hódításoknak nemzetiségünk s nyelvünk részére, és büszkéek vagyunk rájuk, bár az említett derék tudósaink már születésüknél fogva is hazánkfiak, s ha más anyanyelvűek voltak, de Magyarország polgárainak s magyaroknak születtek és nemcsak később lettek azokká.

Nem így Budenz József, ki az elősoroltak s általában összes nyelvtudósaink közt a legkiválóbb helyek egyikét foglalja el; kissé kocshintva bár, de folyvást és szabatosan beszéli nyelvünket, akadémiánk rendes tagja a nyelvtudományi osztályban, tudomány-egyetemünkön rendes tanár szintén a nyelvtudományi szakban — s így köztünk mindenkép gyökeret vert, holott nemcsak anyanyelvére, de születésére nézve is német a nagy Németországából, s nyelvünket csak

germanizátorainknak valamit visszaadtunk a kölcsönből, a Budenz (önkéntes) megmagyarításával.

Budenz József született 1836-ban, Hesen választó fejedelemségben, Fulda mellett Rasdorf faluban, hol atyja falusi tanító volt, azok közül a német Schulmeisterek közül való, a kik (egy elterjedt mondás szerint) megverték a francziákat; mert az akkori Kurhessen is ma már Észak-Németországhoz, vagyis a porosz uralom alá tartozik.

Falusi elemi iskolái végeztével a szomszéd városba, Fuldába ment gymnáziumra,

árja összehasonlító nyelvészeti tanulmányokat folytatott. 1858. tavaszán elhagyta a göttingai egyetemet, miután előbb az árja összehasonlító nyelvtudományból és az archaeológiából bölcsészeti tudorságot nyert.

Látni való, hogy Budenz a legszélesebb alapot vetette nyelvtudományának, midőn a klasszikai, majd az árja összehasonlító nyelvészetben szerzett teljes otthonosságot és beható tudományos ismeretséget, mielőtt arra az egészen új és külön térre lépett volna, melyen aztán egész tudományos működése áll, s melynek mindamellett oly

nagy szüksége van az előbbiekben való teljes tájékozottságra is. Árja nyelvtudományai közepette ugyanis az egészen más (az altáji) nyelvcsaládhoz tartozó magyar nyelvvel is megismerkedvén, ez arra indította a tudományozni fiatal férfit, hogy a többi altáji nyelvek rokonsági viszonya iránt is tájékozást szerezzen magának. Az összehasonlító nyelvtudomány ezen akkor még jóformán parlagon heverő s mindenesetre egészen új terére lépve át, elhatározta, hogy a magyar nyelvet, mint az altáji nyelvek közt a legnevezetesebb európai főnyelvet saját hazájában fogja alaposan tanulmányozni, sőt gyakorlatilag is elsajátítani. Elhatározását, melyet kizárólag tudományos érdek szült, gyorsan követte a tett, s még azon évben (1858) bejött Magyarországra, s itt magának mint tudós és tanfőúr keresett és kapott alkalmazást. Eleinte, két évig, a székesfehérvári gymnáziumban működött, mint a görög és német nyelvek tanára, maga egész lélekkel tanulván azok mellett a magyar nyelvet. Később Pestre

költözött, hol 1862 óta, — miután 1861. decemberben az akadémia levelező tagjává választott, — ugyancsak az akadémianál alkönyvtárnoki tisztet visel.

Ez idő alatt s azóta is folytonosan nyelvészeti- és pedig főleg a magyar és egyéb

BUDENZ JÓZSEF.

s miután azt hat év alatt (1848-54) végezte, egyetemi tanfolyamra lépett. Marburgban egy, Göttingában három évig látogatta az egyetemet, s ez idő alatt kiváltképpen klasszika-philologiai és archaeologiai (régiség-tudományi), valamint később főleg

székesfehérvári gymnáziumban működött, mint a görög és német nyelvek tanára, maga egész lélekkel tanulván azok mellett a magyar nyelvet. Később Pestre

költözött, hol 1862 óta, — miután 1861. decemberben az akadémia levelező tagjává választott, — ugyancsak az akadémianál alkönyvtárnoki tisztet visel.

Ez idő alatt s azóta is folytonosan nyelvészeti- és pedig főleg a magyar és egyéb

altái nyelvek körébe tartozó, s ezek összehasonlítására vonatkozó tanulmányokkal foglalkozott. Emellettük fennebb Budenz széles körű előkészületeit sajátlagos tudományának. Nagyrészt azoknak is köszönheti a biztosságot, elfogulatlan ítéletet, szük látókör által nem korlátozott széplátlást, melyek neki a nyelvtudomány terén és jelesen az altái nyelvtudások közt, nemcsak hazánkban, de egész Európában kitűnő helyet biztosítanak. Schott, Castrén, Szögren, Ahlquist s köztünk Reguly, Hunfalvy, Riedl után s velök együtt, ez újkeletű tudományágnak ő nemcsak egyik művelője, de méltán egyik megalapítójának is mondható, a mennyiben az altái összehasonlító nyelvészetnek akkor szentelte erejét, mikor az még jóformán első alapvetésénél volt. Erdemei e részben európai elismerést is nyertek, s a finn irodalmi társaság 1866-ban, az eszt tudóstársaság 1869-ben, levelező tagjául választotta. 1868-ban a m. kir. egyetemen habilitáltatta magát mint magántanár az altái összehasonlító nyelvészet köréből tartandó előadásokra. E tudományoknak addig egyetemünkön nem volt tanszéke, s így Budenz volt az első, ki az altái összehasonlító nyelvészetet, mely a magyar nyelvtudomány legközelebbi érdekli, a magyar tud. egyetemen meghonosította.

De ideje rövid áttekintését adni Budenz irodalmi működésének is. 1858-ban, még Németországban, lépett föl egy, a görög nyelvtudomány körébe eső s Göttingában megjelent értekezésével. Mindjárt erre hazánkba költözvén át, itt készült nyelvészeti dolgozatai nagyobbára az akadémia által (Hunfalvy szerkesztése mellett) kiadott „Magyar Nyelvészet“ és „Nyelvtudományi Közlemények“ kötetiben jelentek meg s részben akadémiai felolvasásokat is kaptak. Ezek két fő osztályba sorozhatók: szorosabban a magyar nyelvészet körébe és az összehasonlító nyelvészetbe tartozókra; ámbar az első rendbeliek is mindenütt összehasonlításokkal kísérve. Amazok közt vannak: Adalék a székely beszéd ismertetéséhez (Magyar Nyelvészet V. kötet); A magyar el-igekötőről, (Nyelvtud. Közl. I. II. k.); Nehány magyar igeképzőről, minők aszt, ad stb. (Nyelvt. Közl. III. k.); Valami az a ki-, a mi-ről (Ny. K. V. k.); A magyar szóképzés tárgyalásához (M. Nyelvőr I. f.); Unitárius írók a XVI. századból (u. o.); Az egyház szóról (M. Nyelvőr II. f.); Elő-élé (M. Nyelvőr IV. f.). Az utóbbiak közé tartoznak: Az I. elejű török szók magyar szókhoz való viszonyulásáról (M. Nyelvészet IV. k.); Csuvás közlések és tanulmányok (Nyelvt. Közl. I. II. k.); Cseremis tanulmányok és cseremis szótár (Ny. Közl. III. IV. k.); Mordvin közlések, közté Moltsa- és erza-mordvin szótár (Ny. K. V. k.); Az ime végű eszköznevek a finn nyelvben (Ny. K. VI. k.); Denominatív igék az ugor nyelvekben (Akadémiai felolvasás) különösen az l és z igeképzők fejtegetésével; végre a magyar és finn-ugor nyelvekbeli szóegyezések (Ny. K. VI. és VII. k.). E munkát, mely a magyar és a többi ugor nyelvekben egyezőnek mutatkozó szókincset legelőször állítja tüzetesen egybe (850 cikkekben), még ez év folytán második teljesen átdolgozott s bővített kiadásban, mint önálló könyv fog, a m. akadémia nyelvtudományi osztálya ajánlatára, az akadémia költségén megjeleni. Tanulmányai eredményét német nyelven, az európai nyelvtudomány használatára, „Ugrische Sprachstudien“ cím alatt két füzetben (Pest, Aigner kiadása I. 1869. II. 1870.) bocsátotta közre.

Fáradhatlan és sikeres munkásságáért az akadémia, legutóbbi nagygyűlésén, ren-

des tagjául választotta meg. Legközelebből pedig a tudom. egyetemen az altái összehasonlító nyelvészetnek állandó tanszék rendszeresítettén, arra első rendes tanárul Budenz csak a minap neveztetett ki, az irodalom és tudomány embereinek általános helyeslése mellett.

Budenz most 36 éves. Erőteljes s munkabíró korától és fáradhatlan szorgalmától a tudomány még nagy eredményeket vár, bár eddig is már eleget tett arra, hogy a magyar tudományosság, az általa képviselt szakban az európai tudományos köztársaságban tevékenyen szereplő munkakört nyerjen, s mi csak örömmel és büszkén lássuk, hogy egy német emberben valódi magyar tudóst mutathatunk föl a világnak. — á — r —

Finn dalok.

I.

Oh, mi öröm énekelnem
Kis fiamnak! még szavakkal
Dallanom kis kedvesemnek!
Bölcsődalt daloljak néki?
Pásztoralt daloljak néki,
Melyet ed's anyám tudott már,
Melyre ed's anyám tanított
Rokkánál ültében egykor?
Akkor még nagyobb se' voltam
Mint a rokka, alig értem
Jó apámnak térdeig még.

De miért ismételtem én
Jó anyámnak ó danát?
Magam is hányat szereztem!

Minden ösvény egy szót adott,
Minden fü egy gondolatot,
Minden cserje, minden ága,
Egy-egy dallal gazdagított.

... Szép a fűd a hónap hátán,
Tenger partján a fodor hab,
Am az én kicsinykém még szebb,
Kis fiacskám még fehérebb.

Fényes nap jön a küszöbre,
Mintha nézné, nem felszikk-e
Kis gyerek benn a pólyában,
Kis fiú az ágyacsokában?

Szép nap, jöszte közelebb hát
Bölcsőjéhez és karold át
És feküdjél oldalához!

Én meg ringatom szelíden
A daloknak szép gyümölcsét,
Erdő könnyű levelkédjét,
Kis gyerekek csicsigátom,
Kis bölcsőjét ringatgatom.

Ah, de mily kevésbé tudja,
A ki neked élted' adta,
A ki bölcsődet ringatja,
Óróme léssz-e jövőben,
Ápolója vénségében!

Soha, soha, szegény anya,
Ne reméljed istápodat
Tennevelted gyermekedétől.
Mert a fiú messze téved,
Tova viszi reménységed.
Halál talán elragadja,
Tán elmén a vészbe, harciba,
Ki lesz téve kard vasának,
Sűrű golyók záporának
Vagy gazdaghoz megy szolgának!

II.

Az ég alatt — széles ez világon
Nincs olyan szép, mint az én virágom,
Az én édes, drágulatos kedvesem,
Az aranyos, a kic az én szívem.

Szélbe, vészbe' járok völgyön-dombon,
Csak eszembe juttatom galambom,
Csöndes idő, meleg idő lesz mindjárt,
Mintha János napja körül volna már.
(Eredetiből) Steiner Zsigmond.*

* Budenz tanítványa a finn nyelvben és irodalomban. E finn dalok s egy finn népmese közlése, épen jelen számunkban, Budenz arcképevel egyidejűleg, alkalomszerűen tartottuk.

A bányász czondrája.

(Rajz a bányász-életből.)

Írta LUKÁCS BÉLA

(Végo.)

Egészen új világ került Jovicza házára. Az „üres has“ — a vidék lakosságának nagy bosszúságára megczáfolta rossz hírnevét, és belőle újabb meg újabb hírnevekkel megrakodtan tért haza Jovicza. A gyorsan felszaporodott gazdagság meg is látszott a nemrég nyomorult, szegény, elhagyott bányáson. Mindenki csak úgy élt a sors szeszélyes adományával, a hogy épen tud; azonban valamennyi közt legkönnyebben a bányász, pedig épen nem mondhatni, hogy ő jut hozzá legkönnyebben. A bányász ritkán hagyja vagyonát fiára, — könnyelmű és pazar életmódjánál fogva családjára rendszeresen nyomort, szegénységet hagy örökség gyanánt. E szokások alól Jovicza sem képezett kivételt; pazarul élt vagyonával, de a nélkül, hogy kiemelkedett volna azon körből, melyben született. Ő a bányásznép műveletlen osztályához tartozott, s ez még következetesebben ragaszkodik a maga szokásaihoz, erkölcsiéhez.

Most már nemcsak a vásárnapot, hanem a hétfőt sem töltötte Jovicza a maga bányájában. A hét kezdetén rendszeren vásár van Abrudbányán, s ő ezeknek legszorgalmasabb látogatója volt, noha dolga sem vonta oda.

Nem is sokat bajlódott ő a nemzetgazdaság két nagy tételével, a kereslet és kínálat kérdésével. Hanem rendre látogatta a kocsmákat, s a hol ismerőst vagy falujabelit talált: összeültek pár szóra, néhány *paretyá*-val*) öntvén le a kiszáradt torkot. Nemsokára bebotlottak a cigányok, a kik nélkül nincs teljes mulatság sehoh; nem is kellett nekik mondani, tudták már és azonnal rákezdtek Jovicza nótáit:

„Frunza verdje, krasztavetje“
(„Káposztának zöld levele
Ki nem iszik, ki vele.“)

A mikor aztán szük volt nekik a kocsmá, sorba járták a pogácsás raktarakat, a hol a bányász nép nektárját: a *rozsolist* mérik. Így tart a dinomdánom késő éjjel, a mikor Anicza unszolásaira — Jovicza is elhiszi, hogy jó volna már haza felé indulni. Valahogy fel is kapaszkodnak a lóra, miután a kísérlet már nehányszor szerencsétlenül ütött ki; a lóháton aztán kezdődik az egyensúly fenntartási elméletnek gyakorlati megoldása, a mi bizony vagy jobbra vagy balra dől igen gyakran, mert mámoros fővel az ember igen nehezen érti meg az egyensúly törvényét.

Így is aztán még órákon át tart a buszusás. Még egynehány meszely pálinka, vagy rozsolis; vagy még egynehány *paretya*, s még egynehány nóta a javából. Ennek a hosszas boldogságnak aztán az volt az eredménye, hogy Jovicza soha sem tudta, hol töltötte el a hét első napjának éjjelét? Korán kelő utazók rendszeren az országút melletti árokban, vagy az út közepén találták heverni. Olyan erős álomba meríté a sok szesz, hogy az ágyunak is dolgot adott volna felkötése. A mint hazafelé ballagott, utközben lefordult — minden egyensúly fenntartási theoría mellett — a lováról, s azt híven, hogy egy véletlenül, de épen a legjobbkor jött varázslat hirtelen saját ágyába röpitette, elaludt rögtön. Az okos ló lekanyarodott a buja mezőre, belekapott az illatos fűbe, maga is vasárnapot csinálván magának; bár könyv nélkül tudta az utat

*) „Paretya“ — egy pár; érted 1 üveg bor és 1 üveg vanyu viz.

— mert addig is ő hozta gazdáját, akár mennyit rángatta is a kantárt másfelé — még sem ment haza, hogy közel legyen, ha gazdájának ismét szüksége lesz rá.

A mikor Jovicza végre valahára, valahogy hazakerült, akkor már ki volt fosztva pénzéből s megkönnyebbült azon sok holmitól is, a mit széles jó kedvében a heti vásáron — használhatót, nem használhatót — összevissza vásárolt. De hát olyan rozsolis érezte magát, hogy a következő napon sem mehetett a bányába. Az ilyen betegséget Katzenjammernek hívják, sokan, a legkülönfélebben gyógyítják, — Jovicza néhány üveg újabb rozsolissal orvosolta.

Az ilyen életmódnak gyorsan volt látható eredménye. A bánya gazdag áldása gyorsan fogyasztotta, a nagy vagyon tetemesen apadt.

De a gazdag áldás után Jovicza egész háztartása is megváltozott. A bányász nem bírja élvezni szerencséjét, nem bír annak örülni, ha azt nem fitogtathatja. Jovicza aranyszínű ruhájában, Anicza különbnél különbnél selyemruhában, alig találja helyét; érzik azonban azt is, hogy oly szegényes, összevisszahajlott konyhóban nekik nem illik többé lakniok. Jovicza tehát elhatározta, hogy olyan palotát fog magának építtetni, a melynek párja ne legyen a vidéken.

Sok furcsaság van némely vidék szokásaiban; idegen ember megmosolyogja, elfeledvén, hogy ő is talán épen hasonló formáságnak, hasonló eredetiségnek a rabja. Képzhetjük tehát, hogy nézett ki a Jovicza háza, midőn ő azt verte a fejébe, hogy olyan legyen, mely ne találja párját a vidéken.

S ha Jovicza a művelt osztályokhoz tartozott volna, ha józan természetes esztét nem ellensúlyozta volna annyira a vidék balgaságaihoz való ragaszkodása, szóval, ha a bányásznép légkörének nem lett volna annyira rabja: berendezte volna házat kényelemmel, izléssel, talán fényvel; de így háza is, csak saját jellemének eredetiségét, s a bányásznép furcsa sajátosságainak jellegét viselte magán.

Lakása kapuja előtt cifrán kifestett vörös kereszt állt. Számos ilyen volt e vidéken, de már cifrább egy sem. A piktor a gazdag honorarium reményében kifejté minden leleményességét, megtestesített ő a keresztfán mindent, a mit lázas képzelme havasi magánjában kigondolni képes volt. S a bibliai történet gyermekded meséi, barátságos egyetértésben tündököltek e képen e vidék babonáival, tündáival és néphagyományáival. Egyfelől a megfeszített Jézus, másfelől a kaszabörtönbe ugró Hora; itt Mihály arkangyal, a mint puskájával ledurrantja a hétfeji sárkányt, amott a bányarém a mint a Fale galéba viszi az aranyat stb. mindez hallatlan költői liczenziával követi egymást.

E monumentalis kereszt mellett egy külön fülkét építtetett Jovicza. A vallásos hagyományoknak és babonáknak erős támasza és oszlopa a bányász, — s e hagyományos szent szokásnak hódolt Jovicza, midőn — meggazdagulása után első sorban a bányász rettegett, titokteljes szent szellemnek hódolt; az említett fülke pedig a könyörületeség gyakorlására építtetett. Állandó szabály nemcsak a bányások, de általában a tehetősebb oláhok közt, hogy a szegényekről sem szabad megfeledkezni: s e humanus érzelemben gyökerezik az ugynevezett „*pomána*“. A Jovicza pománás fülkéjében mindig fris, tiszta havasi víz állott készen az utazók szomjának enyhítésére; nem nagy áldozat, nem is sok megerőltetésbe kerülő nagylelkűség ezen a vidéken, a hol csörgedező havasi patakra és kristálytisza üdítő

forrásra talál az utazó minden lépten-nyomon; de legalább megvan a jó és kegyeletes szándék.

Azonban lépünk be Jovicza udvarába és nézzük meg, mily lényeges változásokat okozott meggazdagodása?

A külsőleg is csinos lakás körül mindenféle gazdasági épületek emelkednek. Tovább pedig a *zuzda* dörömből, mely szintén némi izléssel épült, noha technikai szerkezete nem jobb s nem czélszerűbb a többiekénél. A *zuzda* fedett folyosó által van összekötve a lakással, mely egyenesen az emeletbe visz, míg a földszinti helyiségek a különféle bányászkozók, s a bányából idehordott kövek számára épültek. A *zuzda*, melyet egy kis patak hajt, szorgalmasan dolgozik éjjel-nappal, — mert hát van elég bányakő a mit össze kell zuzni, rettenetes dörömböléssel és morajjal töltve be a vidéket. Ily lármas szomszédságban lakni, nem valami kellemes, de minden a megszokástól függ; a bányász akkor alszik legedesebben, mikor legnagyobb robajt csap a *zuzda*, — e fültompító lárma az ő altató dala.

A tulajdonképi lakás hat szobából áll, ide nem értve a konyhát; de abból tulajdonképi csak kettő lakszoba Jovicza és Anicza számára; a többi éléskamra, szertár s istentudja mi minden a sok limlom számára, a mit innen is, onnan is összekaparított drága pénzen Jovicza.

Az első lakszoba semmiben sem különbözik a tehetősebb oláhok lakásaitól. Párnakkal a padlásig feltöltött ágyak, köröskörül a szobában festett léczetek, melyen czifra agyagedények, kendők, czintányérok, kancsók stb. tarkálnak, keresztlábu asztal, kirívó színekkel festett padok s tulipántos ládák — ezek képezik az első szoba butorzatát. A második már sokkal cifrább, ilyen fényes uri szoba már nincs több a vidéken. Ha belépünk nem csekély zavarba jöhetünk; szemben a falon egy terjedelmes fresko tűnik elénk, mely közös őszületeinket: Ádámot és Évát ábrázolja a boldogság kertjében, természetesen paradicsomi öltözetben; tovább az év négy szakának sokszor koptatott jelképei, — aztán állatok, szárnyasok stb. merész felfogású képei, végül Jovicza és Anicza arcképei. Valami kőbor piktor fogott Jovicza s azzal állítja ki ily fényesen szobáját. Szemben a paradicsomi párral volt egy nagy aranyrámás tükör, mely még megszorította őszületeinket.

De a szobának volt még más ékessége is: öt zenélő óra; három egymás mellett volt a paradicsomi kert fáira akasztva, a többi kettő a két szembelevő falon. S ha vendége jött Joviczának, nagyon kedves, nagyon szívesen látott vendége, a kit semmi módon sem tudott lekenyerezni, még úgy sem, hogy kölcsön pénzzel kínálta, vagy néhány értékes *stufával*, (a nemes érczkövek egy-egy szebb példányával) a melyeket osztogatott boldog-boldogtalannak, — akkor mind az öt órát egyszerre zenéltette. Ez volt előtte s az ő házában a szíves vendéglátás netovábbja.

Minden zsáknak van fekeke; az embereknek csak egy neme nem ismeri e szabályt, s ez a pénzügyminiszterek faja. A Jovicza bányájának is volt fekeke, a hol már az arany megszűnt. A gazdag ér, mely újabb meg újabb kincsekhez vezetett, hirtelen megszakadt s a bányász meddő kőbe érkezett; sokáig bolyongotte haszontalan kőzetben Jovicza, próbált szerencsét mindenfelé, — de hiába, a jó szerencse elkötözött s most még inkább megérdemelte, mint valaha e bánya a „Fale galé“ gúnynevet.

A bánya rosszabbulása fokonyként meglátszott Jovicza háztartásán is. A vagyon nem szaporodván, a megelövő fogyasztotta nagy mérvben, mert a rossz bánya folytonos műveltetése temérdek költséget okozott. Érezhető volt e változás annál is inkább, mert Jovicza nem tartozott a bányások azon ritka neméhez, mely a bánya áldásait megakarítja; ő ősi szokás szerint nem takarított meg semmit; a mit a bánya adott, azt el is költötte mindig; s így természetesen, hogy csakhamar arra került a sor, a mit háza körül fényűzési cikkek gyanánt beszerzett.

A bányász nem az ember, hogy a vagyonszerzés bizonyos pontján megálljon; ő többet s többet akar mindig, s ha meggyengül is bányája: művelését nem hagyja abba, hogy megmentse legalább vagyonának romjait; mert erős hite a remény s mindig azzal biztatja magát, hogy még megjavulhat bányája. Ha aztán nem javul meg — igen hamar megy tönkre.

Így történt, hogy kert és föld, a mit gazdasága idején Jovicza házához csatolt, csakhamar ismét *zalogba* jutott. Sor került nemcsak a butorokra is, — a szép gyűvekre, melyeket különös előszeretettel összevásárolt volt, a sok selyemruhára, melyeket patkós eszímával viselt Anicza; végre odáig jutott Jovicza, hogy kénytelen volt híres diszöltőnyeiről is leszedni az arany paszmántot és beváltani, csakhogy beszerezhesse a bánya további műveléséhez hétről hétre szükséges holmikát.

Minden, de minden el volt már adva, vagy *zalogba* volt téve. Ismét olyan szármamas helyzetben volt Jovicza, mint a mikor legrosszabb volt a „Fale galé.“ Szomorubb volt most helyzete annyival, hogy a nélkülözéseket ő, az egykor dúsgazdag — még inkább érezte. Házában — most a siralmas nyomorúság tanyája — minden egykori vagyonosságára emlékezett.

Hitelezni nem akart már neki senki; ruhái foszlányokba mentek. A szép Anicza, a sok nélkülözés folytán, néhány hónap alatt megvényt s elvesztette szépségét.

Beállt a csikorgó tél, a mikor legnehezebb a szegény embernek. Az egykor szép, selyemruhás asszony száraz galyak után ment a zuzmarás erdőbe, hogy meg ne fagyjanak otthon a tágas, de üres szobában. Ugy fázott szegény rongyaiban!

És Jovicza! — elgondolta, hogy milyen egészen más telet töltötték ők ma egy éve! Elgondolta, hogy milyen bolond volt ő, hogy legalább egy paraszt darócz — *czondrát* nem vett akkor, — milyen jó volna az most a nyulugrató hidegben! Vagy legalább azt a kopott *czondrát* ne dobta volna ki az ablakon, — a melyet mint szegény bányász viselt!

S ime — egyszerre behozza neki *ezt a czondrát* Anicza. A mióta elrejtette férje elől, mindig ott hevert a kamarában sok limlom között; sokszor akadt kezébe, de nem tudott attól soha megválni.

— Nagyon hideg van kün, — mondá a didergő nő — e régi köpönyeged jó lesz majd, ha bányára méssz...

Milyen nagy szerencse a szerencsétlenségben egy gondoskodó asszony! — gondola magában Jovicza — s ezerszer áldá Aniczát, a ki némán türi a nyomorúságot, s csak az fáj neki, ha meg nem vigasztalhatja férjét.

A mikor aztán ismét a bányára ment s a fagyos, esipős szél ellen *czondrájával* védte magát: ezerszer áldá meg a köpönyegét, mint legjobb barátját szerencsétlen napjaiban.

S ez a *czondra* hű társa maradt Joviczának élte fogytáig.

A Ludoviceum és a központi honvédtisztiszkola.

A Ludoviceum neve az újabb időben gyakran emlegettetik. Ez intézet, melynek nagymérvű s díszes épülete messziről meglepi a Soroksár felől Pestre jövő utast magas homlokzatával, mint tudva van az üllői-út külső végén áll, az Orczykerti tőzomszédjában, de eredetileg szintén ahhoz tartozott telken, melyet egykori tulajdonosa b. Orczy, hazafiságból, igen olesón adott át az országnak, hogy azon magyar katonatiszti akadémiát emeljen. Ez volt a Ludoviceum eredeti rendeltetése, már egy 1808-ki országgyűlési határozat alapján, melyben az ország rendi kimondták, hogy a magyar ifjuság felsőbb katonai kiképzésére (az akkori körülmények erre ugyancsak indíthaták a nemzetet) katonai akadémiát fognak közadakozásokból emeltetni. A hosszú háborút azonban hosszú béke követvén, a katonai akadémia ügye lassan haladt s annak alapköve csak huszonkét év múlva 1830-ban tétethetett le. Az építendő akadémiát is, Mária Ludovika királyné tiszteletére ekkor kezdték „Ludovica akadémia“-nak. A békes időkhez képest módosított terv szerint azonban nemcsak épen katonai akadémia lett volna, hanem úgy tervezetett, hogy benne 120 növendék az intézet-, 80 pedig a maga költségén, katonai, a mellett jogi, államtudományi, sőt bölcsészeti oktatást is nyerhessen, hogy a hat évi tanfolyam végeztével, választása szerint akár katonai-, akár polgári vagy államszolgálati pályára léphessen.

Az épület 1836-ban be is fejeztetett, azonban

gyar kormány s a közös hadügyminiszterium közt már rég megindítottak, s végre jó sikerre is vezettek. A közös hadseregbeli tisztek képzéséről más intézetek által kellőleg levén már gondoskodva, más felől a mind életerősebb fejlődő magyar honvéd intézmény is képzett tiszteket igényelvén, a kormány a Ludovica akadémia megnyitása iránt beadott (de az elmúlt országgyűlés végszakában — fájdalom — tárgyalás alá már nem kerülhetett) törvényjavaslatában, a Ludovica akadémianak mint 1) honvédtiszteket képző-, és 2) felsőbb honvéd-tiszti tanfolyamokat magában foglaló intézet megnyitását indítványozta. Valóban, az 1808. VII. és 1827. XVII. (erre vonatkozó) t.-czikkeknek, melyek egy *nemzeti* katonai akadémia felállítását czélozták, a mai körülmények közt, az országos haderő jelen kettős (közhadsereg- és honvédségi) szervezetében, csakis egy magyar honvédtiszt-képző intézet felelhet meg. S hogy a Ludoviceum ily minőségben minél előbb megnyíljon s minél nagyobb virágzásra emelkedjék, azt minden

nak katonai hajlamát, 1850-ben a bécsi mérnöki akadémiába adták, honnan 1855-ben a cs. és kir. mérnökkarhoz, mint hadnagy kinevezetett; azonban, mint szenvedélyes katoná nem sokáig maradt a mérnökknál, hanem áttette magát az 1-ső vértesszázadhoz. — A bécsi hadi iskola bevégezte után 1859-ben mint százados a vezérkarhoz tétetett át és az 1-ső lovas hadtestnél, mely a hadjárat alatt Alsó-Ausztriában tanyázott, működött. Egész 1864. év végeig részt Olaszországban a 8-dik hadtestnél, részint Bécsben a katonai parancsnokságnál, mindig a vezérknál volt alkalmazva. 1864-ben mint század-parancsnok a 8-ik huszárezredhez ment.

Az 1866-iki hadjáratban újra a vezérkarhoz rendeltetett be, és egy lovas-dandárral részt vett az egész porosz hadjáratban.

A magyar honvédség felállításakor 1869-ben Forinyák egyike volt azon tiszteknek, kik — mint testestől-lekeltől magyar emberek — első jelentkezők ahhoz. 1870-ig a honvédelmi miniszteriumnál volt alkalmazva, hol „Magyarország hadászati védelmének kidolgozásával foglalkozott, és a szomszéd államok. védvonalaik tanulmányozását írta le. Később, őrnaggyá történt kinevezésekor, a pesti 1-ső lovas osztály parancsnokságát vette át. A múlt évi váci gyakorlatok alatt a váci t.-parancsnoksággal bízták meg, s mint ilyen a legbonyolódottabb körülmények közt is mindig sikeresen működött. A m. k. honvéd központi tiszti- és tisztképző iskola felállításakor Forinyák nevezetett ki annak igazgatójává, hol emellett a hadászatot adja elő. Erre vonatkozó kézi könyvét most rendezi sajtó alá, s e munka nagy nyereség lesz katonai irodalmunkra

Kápolnai István

Forinyák Gyula.

Mádi Kovács György.

A központi honvédtisztiszkola tanárai.

üresen maradt, bár pénzalapja is 800,000 frt ment, melyben 69 ifjunak az intézet költségein taníttatását biztosító alapítványok tőkéje foglaltatott. De üresen maradt azért, mert az 1808-diki t. cz. szerint, az intézetnek a nádor felügyelete alatt kellett volna állania, ki a kir. kincstárból fizetendő tanárokat kinevezés végett a királynak ajánlani jogosítva lett volna; az ország rendi pedig azt követelték, hogy a tanárok magyarul tanítsanak, s e kérdés fölötti vita — az intézet megnyitását évről-évre elodáztatta.

1848-ban a magyar kormány megnyitotta ugyan, — de a háború kiütvén, s Pestről a kormány elvonulván, a rövid időre megnyitott akadémia ismét bezáródott. 1849 után katonai laktanyáit s kórházul használtatott.

A Ludoviceum ily, eredeti céljának, harminczhat éves fenállása alatt, ugyanannyi napnál alig szolgált többet.

Az 1867-diki kiegyezés óta, ismételve hangzik a követelés: hogy e nagy épület adassék vissza eredeti céljának. S ez iránt a tárgyalások a ma-

magyar és minden hazafi, talán pártkülönbség nélkül, egyaránt ohajtja.

Addig is azonban, míg a törvényhozás legközelebbi intézkedése szerint az intézet megnyílnék, bár ideiglenes s alkalmatlan helyiségben, áll már ma is a honvédtiszti iskolának — és pedig mind a két említett tanfolyamban — máris szép sikeri kezdeménye. Ha nem is oly nagy számmal — mint reméljük nem sokára — ma is vannak már oly magas képzettségű katonai s honvédtiszti erők, kik tanárokat szolgálhatnak a hasonló katonai képzést kereső fiataloknak. E tanárok vezetése alatt áll az ideiglenes honvédtiszt-képző s felsőbb tiszti tanfolyam már jelenleg is. S olvasóinknak kedves dolgot vélünk tenni, ha e férfiak közül, kik ez eddig elhanyagolva állt téren máris működnek, s kiktől a Ludoviceum megnyitásával még többet is vár a haza, néhányat már most bemutatunk.

Forinyák Gyula, honvéd-lovas őrnagy a honvéd központi tiszti és tisztképző iskola igazgatója. Született Pesten 1837-ben. Szülői észrevevén fiok-

nézve, miután magyar nyelven szerkesztett valódi „hadászati“ kézikönyv még eddig nincsen. Forinyák kitűnő katonai képzettségét, széles ismeretét és fáradhatatlan szorgalmát már eddig is, az iskolának tapintatos vezetésében, bebizonyította.

Mádi Kovács György honvéd őrnagy. Született Pakson Tolnamegyében 1840-ben. Nevelését, részint Pesten, részint Debreczenben nyerte. 1852-ben a klosterbrucki katonai mérnökkari akadémiába lépett be, honnan 1858-ban mérnökkari hadnagynak nevezetett ki. Mint mérnökkari főhadnagy vett részt az 1859-ki olasz hadjáratban. A bécsi hadi iskola bevégezte után a vezérkarhoz századosnak nevezetett ki; és a magyarországi katonai földleírásnál, különösen Bihar és Temes megyében működött. — Az 1866-iki hadjárat alatt, mint vezérkari tisztt az olaszországi lovas dandárnál volt alkalmazva, és a cuzzozzácsata után melyben egy erős czirkáló csapatot vezetett, legfelsőbb dicséretben részesült. Később a budai katonai főparancsnokság vezérkarához helyeztetett át, honnan több külföldi kiküldetéssel bízták

meg. Különösen 1869-ben Törökország vasutainak katonai intézkedéseinek s az ottani viszonyok tanulmányozására küldetett ki. Kovács jelesen oldotta meg nem könnyű feladatát, s utazásának tudományos és részletes leírása igen fontos katonai okmány. — 1871-ben mint százados segédtsit a pesti kerületi parancsnokságnál a honvédséghez lépett át. Majd őrnaggyá, s legújában a központi tiszti iskola tanárává nevezetett ki, s itt a vezérkari szolgálatot és a tereprajzot adja elő. Megnyerő modora, jeles katonai képzettsége, bő ismeretei, míg magasabb helyen elismerésben részesülnek, alárendeltjei és bajtársai részéről odaadó tisztelettel és szeretettel jutalmaztatnak.

Kápolnai (Pauer) István honvéd százados. Született Pesten 1834-ben. Az 1848/9-ki események mint fiatal gyereket magukkal ragadták Kápolnait is, ki mint tüzértizedes róta le hazafiai kötelességének adóját. A viharos idők lejárta után műegyetemi tanulmányait fejezte be. 1854-ben besorozták a cs. kir. hadsereg gyalogságához. Mint hadnagy vett részt az 1859-diki hadjáratban.

A következő évben kilépett a seregből, s az

kás tagja a történelmi társulatnak, a magyar mérnök-egyletnek, s a népoktatási központi körnek is.

Iratai közt legnagyobb feltűnést okozott 1867-ben megjelent — „Magyarország hadászati védelme“ című műve, s a „Honvéd“-ben megjelent „A magyarok hadjáratai“ című hadtörténelmi tanulmánya, melyről a külföldi katonai lapok is igen elismerőleg nyilatkoztak. Legújában egyik munkája „A kartácslövegek harcászati alkalmazásáról“ német nyelven is megjelent, az egész német katonai irodalom dicsőreleg emlitette föl. Kápolnai, ily termékeny munkássága daczára, soha sem szól kellő megfontolás és beható tanulmányai nélkül még a legkisebbnek látszó kérdéshez sem, — irálya könnyed és zamatos, meglátszik rajta a tudomány mellett a gyakorlati tapasztalás. Mint tanár a központi iskolában harcászatot — és a katonai földrajzot adja elő.

hirbe hozták; de napjainkban, mikor rájót tek, hogy a mi a történelemben leginkább emlékeztet méltó, néhány adomából áll, s hogy nem kell megijednünk, ha e komoly tudomány nem unalmas és nehézkes is, ismét helyre állott hitele. A harmadik: Aeschylus, a három tragikus legnagyobbika, ki a legmagasb mű-ágot, a drámát, ültette Európa földébe. Prometheusza hasonló czélú s hasonló fennségű költemény, mint a Jób könyve s az északi Edda. — Platóról alig merek szólni, mert félek: nem érek véget. Benne azt, a mit már Homérban is találunk, most eszmévé érlelődve találjátok föl; a költőt bölcsészszé emelkedve, az összhangzatos bölcsesség tisztább s magasabb hangjaival, mint a minők Homér elérhetett; mintha Homér az ifju s Plató az érett férfi volna; de azért a merész és teljes hangú ének nem kisebb biztosságával, mikor arra van kedve, s néhány oly hárfaburral, mintha

A Ludoviceum.

1860-iki olasz mozgalmak alkalmával — mint annyian akkor — Garibaldi csapatjához sietett s mint hadnagy hosszab ideig a tábornok vezérkaránál volt; később mint százados és mint zászlóaljparancsnok a felső olaszországi tanulókból alakított 1-ső zuav zászlóaljnál. A Garibaldi-csapatok feloszlata után, az olaszországi magyar legió szervezésekor Kápolnai mint százados tanár az acqui tiszti telephez nevezetett ki; később ugyan-e alkalmazásban a cuneoi tiszti akadémiához. 1862—1867-ig volt a magyar legiónál mint vadász százados, míg a legió feloszlatakor ő is visszatért hazájába.

Itt kezdődik Kápolnainak, mint a „Honvéd“ főmunkatársának, írói működése, mely katonai ismereteiről és sok tapasztalásról tesz bizonyosságot. Mint a „Honvéd“ és „Pesti Napló“ katonai munkatársa, kiváló érdekeltséget keltő cikkeivel magára vonta a közönség figyelmét, és megalapította katonai írói nevét.

1870-ben m. k. honvédszázadosá nevezetett ki és szerkesztette egész a múlt hóig a „Katonai Közlöny“.

De Kápolnai nemcsak a katonai journalistika terén működött sikerrel, tagja és pedig mun-

A könyvekről.

(Emerson Ralph után.)

(Folytatás)

A régi görög könyvek közt, úgy hiszem, öt van a mit nem nélkülözhetünk. Első: Homér, ki annyi század évvel daczolja, ma is eredeti s valódi tüzevel bír, s az egyszerű lelkek gyógyerejű tápláléka és a görög mivelttség valódi és tökéletes magva; ki azt a helyet foglalja el a világtörténelemben, melyet semmi más nem tölt be. Minden irodalmon az az igazság vonul át, hogy a legjobb történetírás a költészetben van; ez áll a héberben, a szanszkritban, a görögben. Az angol történetet Shakespeareből lehet legjobban megtanulni s mellette az angol és skót balladák, a németet a Nibelung-énekből, a spanyolt a Cid-románccokból. A második: Herodot, kinek történeti művét, megbecsülhetlen adomáért a tudósok némileg rossz

magasabb égből hozta volna. A jövőt hordja szelleme méhében, a mint a multból eredt. Platóban föltaláljuk a modern Európát, magban és csirában; eszmében mind azt, a mit Európa történelme eddig megvalósított vagy még valóditand. A mai kor előrehaladott embere előérezve leli magát Platóban; a jövő egy vívmánya sem került el; a reform termékeny aratásának, a modern humanitás jótéteményeinek csirái mind megvannak benne. Az ifjuságnak nem lehet jobb nevelője Platónál: értelmi erejét táplálni, izmosítani egymaga elég volna. A leg-nemesebb jellemek, érzések, eszmék s erkölcsök képei, a legjobb korból, egy Perikles, Alkibiades, Kriton, Prodikos, Protagoras, Anaxagoras és Sokrates képei, az atheni élet és vidék bájos háttérrel: együtt találhatók Plató könyveiben. Lehetne-e tulbecsülni e képeket, melyekkel Plató az emberi szellemet gazdagította, a

melyek mint a nyers arany és ezüst mindig új meg új forgalomba jönek minden korban és minden népnél. Olvassátok Phaidont, Protogorast, Phaedrust, Timaeost, a republikát, és a Sokrates védelmét! Plutarchnak sem szabad hiányozni a legkisebb könyvtárból sem; először, mert oly jól olvastatja magát, a mi magában is elég ajánlat; másodsor, mert valódi gyógyszer s erősítő. A Kimon, Lykurg, Nagy Sándor, Demosthén, Phokion, Marcellus s valamennyi többiek életrajzai, mind a legjobbak közé tartoznak, miket a történetírás felmutathat. De ez a könyv már gondoskodott magáról s a világ minden nyelvén, számtalan olcsó kiadásban közösen forog; megnyerte az emberiség közvéleményét, s olyan könnyű hozzá jutni, mint akár egy újsághoz. Plutarch erkölcsstana kevésbé ismeretes, pedig nem kevésbé volna méltó rá. A ki teheti, szerezze meg s olvassa el, nem fogja megbánni. — Ez az öt író, a kit a görögök közül senki sem nélkülözhet.

De meg kell az embernek kísérteni, hogy a régi világ s különösen a görögök és rómaiak történetébe vezérfontalat szerezen magának, melyhez a főszemélyek és események közzéjárta biztosan köthesse. E végből a legrövidebb kétségkívül a legjobb. Ha Grote vaskos kötetéhez étvágyunk nincs, Goldsmith elhanyagolt kivonata is megteszi. A görög történelem legfontosabb része a Perikles kora, s a rá következő nemzedék. S itt el kell olvasnunk Aristophanes Felhőt s a nagy mester többi műveit, hogy tájékozni képesek legyünk magunkat Athéné utcáin, s megérthessük e nagy szellem szarnoki hatalmát Athéné közléte fölött. — A római történelem behatolni szándékozó több ut közt választhat. Ha Livius olvashatja: jó könyvet olvas; de a rövidebb (angol vagy más nyelvű) kivonatokkal is elérheti célját. Horác az augustusi korszak személfénye; Tacitus a történetírók legbölcsebbike, s Martialból megismerheti a császárság első korszakának romló erkölcsét. Ezek vezessék őt Gibbonhoz, a ki jó őrizet alá veszi a fiatal olvasót s bő mulattatással, minden emlékezetre méltó dolgokra kiterjeszkedve, tizénnegy évszázad folyamán vezeti végig. Gibbon, széles olvasottságával, éles elméjével s örökké éber szellemével, nem nélkülözheti; mert olyan mint az új vasut (a Pacific) egyik ozeántól a másikig.

Ha fiatal olvasónk így elérkezett Konstantinápoly bukásáig (1453-ban), akkor már jó talajon van, hol megbízható kalauzokat talál minden irányban, kiknek kezén Európa történetével könnyen megismerkedhetik. Itt találja a Dante nagy költeményét, mely föltárja előtte a középkori olasz köztársaságok életét; Dante, „Uj életét“, mely a költőt és Beatricét megmagyarázza; s Boccaccio „Dante életét“, melyben egy nagy ember ir le egy még nagyobbát. Az egyházat s a hübérendszert illetőleg Hallam „középkora“ bár felületes, de olvasható s értelmes tájékozást fog nyújtani. „Ötödik Károly életét“, a derék Robertsontól mai napig is kulcsa még a következő korszaknak. Ximenes, Kolombus, Loyola, Luther, Erasmus, Melancthon, I. Ferencz, VIII. Henrik, Erzsébet s VI. (francia) Henrik: mind kortársak. Ez a gazdag vetés korszaka, melynek termése ma összes civilizáczióknk.

Ha ekép Anglia vonatkozása az európai ügyekhez, angol földre vezet*: ép azon perczen ért ide, mikor az új kor történelme új arányokat vesz föl. Hume, mint értelmes kalauz, jó szolgálatot fog tenni neki

s Erzsébet korával az angol szellem legdúsabb időszakához érkezett, melyben a gondolat és tett legnagyobb hősei, kiket csak e nemzet szült, lépnek a következménydús jövővel elébe. Itt van Shakespeare, Spencer, Sidney, Raleigh, Bacon, Johnson, — s mindjárt utánok Dryden és Milton.

Ha történelmet akar olvasni, egyes nagy emberek történetének adjon előnyt. Nem fogja megbánni a mi időt Bacónak szentel, ha „A tudományok haladását“, az „Essay“-ket, a „Novum Organumot“ sakár mindejt, mit e nagy ember írt, végig olvassa.

Némely önéletírások is a legjobb, legérdekesebb s legtanúságosabb könyvek közé tartoznak. Mint a sz. Agoston, „Vallomásai“; Benvenuto Cellini Élete, Montaigne Essayi, Rousseau Vallomásai, Linné Naplója, Gibbon, Hume, Franklin, Burns, Alfieri, Göthe önéletírásai. S ide sorozhatjuk a nem szoros életrajsi emlékiratokat is, melyek az író élményeit, társaságát, feljegyzésre méltó beszélgetéseket tartalmaznak, az úgynevezett „asztalnál való beszélgetéseket“, minők a Lutheréi, a Boswell „Johnson élete“ — Coleridge Beszélgetései, Spence Adomái stb.

Vannak aztán minden olvasónak az írók közt bizonyos „kedvencei“, melyeket izlése talán egyéni szeszélye szerint semmiért oda nem adna. Ilyeneknek tapasztaltam én: Froissart krónikáit, Southey Cidkrónikáját, Cervantest, Sully Emlékiratait, Rabelais, Montaigne-t, Smetet, Walpole Horacét, Doktor Johnson, Burket, ki fényt áraszt korára; s még másokat is. Ezt a névsort kinek-kinek izlése határozza meg s terjesztheti többre-többre. Sok ember e „kedvencei“re nézve ép oly ingerlékeny, mint kedvesei miatt. Valóban az embernek a könyvtára egy neve a háremnek, hova édelegni zárkozik, s tapasztaltam, hogy gyöngéd érzékű olvasók bizonyos szüszies tartozkodással mutatják idegennek könyveiket.

(Vége követc.)

Mikko Metsolainen.

(Finn népmese.)

Volt egyszer egy ember. Bünbe esett és a büntetés elől elsőközt az erdőre. Ott könnyen baj érhetne volna, mert hogy épen télközepe volt; de az erdő szüze meglátta, a mint ott rejtőzött és elvitte a maga házába, messze az erdőbe. Az embernek ott jó dolga volt, egyességben laktak egymással és együtt éltek mint férj és feleség. Innen a nyár jöttével fiuk született, Erdei Miska lett a neve.

Akkor az ember hazatért az erdőről és fiát magával vitte, itt — elkezdte gyereket tartani, emberré nevelni. A mint fölnevelkedett, lett belőle olyan bátor és derék ember, hogy külön nem is lehetett volna. Az apja ekkor dolgot kezdett gondoskodni fia számára, és kirendelte őt, csináljon kerítést az irtványhoz. A mint ez dolgára ment, gyökerestül tépte ki a nagy fenyűket, azokból aztán olyan kerítést csinált, hogy apja megrettent fia erejétől, mikor az irtásra jött, és hat hétig volt dolga, hogy kaput nyitott az irtványhoz. Azért azt gondolta magában az apa: Elveszteni való ez a fene gyerek! Föltette magában, elküldi őt hazulról, hogy miatta még nagyobb baja ne legyen; azt mondta: Nosza fiam, eredj, kövesd meg a királyon adosságomat, egy véka aranyat, egy véka ezüstöt.

A legény megfogadta apja szavát, mindjárt utnak eredt, elért a királyhoz és szólt: Fizess ki, a mivel tartozol! Ezért a király szörnyen megharagudott rá, hogy hamis adóságot követelt, és kirendelt három száznyi hadnépet, hogy üssenek rája. A mint kiérték a csatatérre, Erdei Miska csak egyet szühított a vasbotjával, hát valamennyiük a földön volt. Erre újra kérdezte a királyt: Mége' fizetd ki az apám adóságát? A király erre a beszédre még jobban megharagudott és hatszáz katonát küldött a csatához; de biz ebből se látott több hasznót. Utoljára már kilencszáz katonát küldött, hogy Miskát garázdaságáért

megfenyítsék, de ő ezeket is egybe levágta. No, már most kellett a királynak fizetnie, egy véka aranyat, más véka ezüstöt; és Erdei Miska vitte a pénzt apjának.

Apjának hát új gondja támadt, hogy fia haza jött; rajta is volt, hogy újra szerezen neki dolgot. Volt neki egy zab földje, arra rájárt a grímadár, hát megparancsolta a fiának, hogy azt a madarat lölje meg. Itt Miska fogta a vas-íjját s azzal elindult, hogy meglöje a madarat. A mint oda megy, előtárlal a tó partján egy másik erős embert, a ki halászott, meddő tehen volt a családka s egy szál fenyő a horogvesszeje.

Te ugyan erős ember vagy — szólt Miska. — Nem én vagyok az erős, Erdei Miska az erős, — felelt a horgász. — Az pedig én vagyok! — felelt erre Miska. — No, ha te vagy, — mondta a másik, s abba hagyta a horgászt, — hát ne mennék egy cimborában? — Nem bánom, menjünk! — szólt Miska is, és együtt indultak utnak. No, mentek egy darabot, hát jött eléjük egy harmadik ember, a ki két hegyet egybegyurt. Bizony erős vagy te, szólt Miska, hogy két sziklát összegyúrsz. — Nem én vagyok az erős, szólt a hegygyuró. — Erdei Miska az erős. — Ekkor Miska megismertette magát és a hegygyuró velük ment. Most hát hárman mentek a zabföldre és ottan löttek a grímadárra, egyik a másik után, de nem találták el. Erre aztán elkezdtek strázsálni, a míg vissza nem látják jönni a grímadarat; de várás közben megéheztek. Volt ott közel az irtványhoz egy tehéncsorda, hát abbul a csordából levágtak egy meddő tehenet, hogy ételük legyen. Hát a horgász hozzáfogott a főzéshez, a másik kettő azalatt őrizte az irtást. Itt — az ember levest főz egy sziklán, de a mint a leves elkészült, kiszállt onnan a sziklából a vasorru*) bába, oda jött a szakács és azt mondta: Add nekem, fiacskám, ezt a levest, hadd igyam föl, éhes vagyok! — Van ennek külön evője is, — szólt a másik elutasítva a banyát; de ez erővel elitta előle a levest. Az embernek meggyűlt a baja ment vízért és kezdett a csontokból főzni levest. El is jött a másik két társa enni, hát csodálta az ételt; azt mondták: Úszóból máskor jözzü leveles lett, nem ilyen moslék. — Mit volt mit tenni — bizony a szakács volt a hibás, de nem mert szólni.

Leölték más napra megint egy üszöt és kirendelték a hegygyurót, hogy főzzön. Az is épen úgy járt, mint a horgász, és megint a maradék csontokból főzött levest. Jönnek megint enni, hát kóstolják a főztét és csodálkoznak: a leves hitvány; máskor bizony üszöbül jobb izü leves lett! — Erre a hegygyuró megmagyarázta a dolgot és megvallotta, hogy a banya ette meg a jobbik levest.

Na, levágnak megint egy meddő tehenet és harmad napra Erdei Miska maga marad ott főzni. Főzött, főzött, a meddő a leves meg nem főtt, hát csak jött föl megint az a banya a hegy nyilásból, közeleddt hozzá és azt mondta: Add nekem, fiacskám, ezt a levest, hadd igyam meg! — Erdei Miska nem igen látott hozzá, hogy adjon a banyának, hanem sandítva azt mondta: Lesz ennek külön evője is! Erre már megharagudott a banya és elkezdett veszekedni; de alig nyult hozzá Miskához, hát Miska odavágta a sziklához és porrá zúzta, és a csontokat behajagálta a hegyhasadékba. Itt jött a másik kettő enni, hát a leves zsiros volt — és jó, a milyen szokott lenni az üszöbül. Evés után mennek, nézni a banya holttestét, de már az elfűnt. — Azt mondta Miska: Se baj, meglevened megint, aztán a sziklahasadékba bujt; de ott se menekül előlem, megcsipem én ott is!

A három üsző borból mente-szijakat szeltek, azokból kósárfélt kötötték, Miska beletelepedett a fenékibe, pajtsái meg eresztették lefelé: Csak eresztettek; mikor egyet rántott, akkor huzzatok föl. Na, ereszkedett, ereszkedett lejjebb, lejjebb, hát egy másik világba jutott, épen olyan szép és pompás világba, mint a milyen a földi világ. A mint Erdei Miska nézi az ismeretlen vidéket, hát meglát egy épületet, s a mint abba lép, hát ott egy szép leány fogadta, de a családjának se hirt, se hamva. Erdei Miska köszönti, és kezdi szeliden szólítani. De a leány megijedt tőle; azt mondta: Jaj, te más vidéki ember, hogy jöttél ide? — ha megjön az anyám, megöl téged! — Bátorra felelt Miska: Nem bir az megölni! De a leány oktatni kezdte, mert ő is embertől született, úgy raboltát el a földi világból; azt mondta: Jaj, lelkem, nem birsz te annyámal, erős ám az; de a mint látod, hogy le akar győzni, hát abba a teknőbe ott erőviz van, azzal locsold meg magad, önts helyibe más

*) Eredetiben vasfog.

vizet, akkor mindjárt legyőzöd. — Nem sokára jött a banya haza; az volt, a ki a levest elitta. A mint meglátta Miskát, mindjárt rája támaszt: Hát már ide jöttél, te semmire való, iszen csak láss utána, hogyan szabadulsz el innen! — Erdei Miska a birközásban már térdre rogyott, hát kérdezkedett, hogy búcsút vesz utóháza holdtól, naptól; meggy a teknőhöz, meglöcsölja magát, más vizet önt bele és jön megint viaskodni. Kezdi újra a tusakodást, most már a banya rogyott térdre. Ő is kérdezkedett búcsút venni holdtól, naptól, meglöcsölte magát a teknőből, de attól még jobban elgyöngült. A mint hát jött megint verekedni, nem volt már semmi ereje; Erdei Miska összezúzta a banyát abba a helybe. Iszen most föl nem érdezz többet!

Erre tnakodni kezdett a leányval. Minden jóságát a szíjra raktak. Maga Miska a legelső részbe fogódzott, a leányt val mivel főlebb tette, azután megrántotta a szíjat. A többi huzta őket főlebb, főlebb; de a mint látták a leányt, meg a kincset, elválták a szíjat és a lányt kiemelték a földre. Miska pedig a föld kergin keresztül belesett a másik világba. A mint ott járt-kelt, találkozott egy özevgy asszonnyal, a kinek nem volt gyereke, hát fogadott fiának szegődött. Abba az országba minden háztól sorjába egy gyereket, egy barányt adtak a sárkányoknak. Már a királyleányra került a sor. Erdei Miska épen kinn járt, jött haza, kérdezte: Hogy van az, anyám, hogy fél ország nevet, a másik meg sir? — Azt mondja az özevgy asszony: A király leányát kell a sárkányoknak adni, azon sir a fél ország, a másik meg nevet. — Ment Miska kardostól oda, a honnan a sirást hallotta, hogy a királyleányt megszabadítsa.

(Vége követc.)

A földrajzi kutatások áldozatai.

(Vége.)

Hogy vajjon *La Pérouse*-t és társait a Csön-des-océán szigeteinek óslakói éltek-e meg, vagy pedig hajótörést szenvedve a roppant világtenger hullámaiban lelték-e sírjokat, sohasem lehetett bizonyosan meg tudni. 1787-ben De la Pérouse (vagy Peyrouse) a „Bussolo“ és „Astrolabe“ nevű jól felszerelt hajókon elhagyta Franciaország partjait s új világrészek vagy legalább szigetek fölfedezése végett a Déli- (Csön-des) tengerre vitorlázott. Megrongált hajóit kijavítandó Sydneyben 1788-ban kikötött, épen abban az időtájban, mikor Phillip kormányzó az első angol gyarmatot e vidékeken megalapította. Néhány nap múlva csakugyan utra kelt a két hajó, de sem az egyiknek, sem a másiknak a legénységéből nem láttak többé soha egyetlen egy embert sem, sőt még csak hirt sem hallottak felőlök soha. Szándékuk, miként mondták, a Barátság-szigetek, Uj-Guinea és Van Diemen földének felfedezése vala. E sajnos végre jutott expedízió sorsáról Franciaországba épen semmiféle hír nem érkezvén, a kormány D'Entrecasteaux tengrnagyt 1792—1793-ban utána küldötte; hanem a felfedező utazásnak mi eredménye sem lett. Évek multak el e kinos bizonytalanságban és *La Pérouse*nak s társainak titokszert eltűnése mind nagyobb-nagyobb részvétet ébresztett, úgy hogy utóháza meg a költők is megénekelték. Jóval ezután 1826-ban Dillon kapitány, egy keletindiai kereskedőhajó parancsnoka Tucopianál, az Uj-Hebridák szigetcsoportjának egy szigeténél kötött ki. Ő a parton egy ezüst kardmarkolatot s más francia készítményű tárgyakat lelt s a benszültöktől azt a fölvilágosítást nyerte, hogy Mallicolban mellett, mely szintén a szigetcsoporthoz tartozik, két idegen hajó ez előtt valami 40 évvel hajótörést szenvedett és a partok számtalan sok mindenféle tárgyat vetettek ki a háborgó hullámok. E véletlenül nyert utbagazítás alapján a francia kormány mindjárt a következő évben Dumont d'Urville-t küldte ki a dolgot körülményesebben földérítő kutatások megtételére. Mallicolban több európai gyártmányú tárgyat látott a benszültöktől birtokában, kik némi vonakodás után, melyet azonban egy vörös posztódarab nekik ígérése utóháza is legyőzött, egy helyet mutattak, hol vasmacskák, vitorlavásznak s egyéb hajózerszámok és kellékek heverték a szárazföldről nem nagyon messzire, valami husz láb mélyen a tenger vizében. A benszültöktől akkor általánosán ismert szohogomány szerint a hajók egy sötét, viharos éjen szenvedtek hajótörést; az egyik azonnal elsüllyedt s a legénységből csak harminczan menekültek meg; a másik apránként szakadozott darabokra, de a nélkül

hogy legénysége oda veszett volna és az életben maradtok összegyűjtötték a hajók romjait és abból egy naszdórt építettek, a mely munka nekik hét egész hónapjukba került; ezután elvitorláztak s többé soha sem látták őket. Így tehát valószínűleg soha sem fogjuk megtudni, hogy vajjon a szerencsétlen hajók parancsnoka itt Mallicolnál vesztette-e el életét, vagy pedig többi társaival ő is a megmérhetetlen Csön-des-océánra indult bolyongani és annak ismeretlen hullámai között lelte halálát?

Semmi sem tünteti föl világosabban azt a különbséget, mely a tulságos hideg és tulságos meleg által az emberi szervezetre gyakorolt hatások között létezik, főleg mikor a hőséghez még nedves kigőzölgések is járulnak, mintha összehasonlítjuk a jeges vidékeken utazók közt előforduló életáldozatok csekély számát azokéval, kik Afrikában tett utazásaik alatt pusztultak el. Amaz utazások, hajózáások, számkázások és gyalog tett bolyongások 50—60 éve alatt, melyeket Parry, a két Ross, Richardson, Back, Hood, Franklin, Lyon, Crozier, Fitz-James, Kellett, Moore, Rae, Collinson, McClure, Penny, Austin, McClintock, Sheard, Osborn, Inglefield, Belcher, Kane, Hayes s több mások és más nemzetbeliek végeztek vittek, aránylag véve valóban nem sok élet vesztett el, mindamelletti is, hogy majdnem hihetetlen fáradalmakat és szenvedéseket kellett kiállaniok. Hajókat és csónakokat nem egyszer hagytak cserben az utazók, de a parancsnokoknak és a legénységnek, egy vagy más uton, kevés kivétellel mindig, vagy legalább is a legtöbb esetekben, sikerült épen és egészségesen visszakerülni az elhagyott hazába. Legnagyobb veszteség e téren *Franklin* János kapitány volt összes tisztjeivel és legénységével együtt. Ő már tudta, mit kell nélkülözni és szenvedni egy ilyen uton, mert már előbb is járt a zordon északiark tájain. 1820-ban és a következő két év alatt ő és társai a Hudson-öli társaság birtokán keresztül eme jégborította vidékekre s onnan vissza utaztak, hol csónakon, hol gyalog, több mint 5000 angol mérföldön át. Visszatérésük utolsó napjaiban csapán ama sovány zuzmókkal és gyökerekkel táplálkoztak, melyeket a kővé fagyott földből nagy nehezen kiástak; míg végre egy napon „őcska csizmáik rongyait s egyéb bőrnémüket is megették, hogy elgyngült gyomruknak e terhes ut fáradalmi ellen erőt szerezhessenek.“ De azért mégis visszatértek. Az az utazás, melyet mi „Franklin-expedízió“ név alatt ismerünk, melynek bizonytalan sorsu kimenetelét oly sűrű homály fedi, s a mely iránt épen ez okból még mai napig sem halt ki az érdeklődés, legalább is félszázaddal későbbi keletű. Ez előtt 27 évvel, azaz 1845-ben, Franklin János, Crozier kapitány és Fitz-James kapitány, valami 130 főre menő kísérettel utnak indultak az „Erebus“ és „Terror“ nevű hajókon, melyek közül mindegyik egy kis gőzgéppel és propellerrel volt ellátva esetleges használat végett s a mellett fölszerelve mindazon szükséges tárgyakkal s kényelmi szerekkel, a melyeket az előrelátás és bőkezűség kitalálni képes. Az említett év júliusában mindkét hajót egy jéghegy mellett látták horgonyozni a Bafin-öbölben, a mi nem volt valami feltűnő dolog, mert a sarki expedíziók rendszeren így kezdődnek; de a mennyire napjainkig tudjuk, fehér ember soha sem látta őket többé, — legalább élve nem. A hajók öt évet voltak fölszerelve s mégis feltűnést okozott, midőn rólók sem 1846-ban, sem 1847-ben Angliába semmi tudósítás nem érkezett.

A tengerészeti hatóság e baljóslatu hallgatás miatt megijedve, már a következő évben elhatározá, hogy hajókat küld Franklinék felfedezésére. Így jött létre ama sok tekintetben érdekes és nevezetes utazások egész hosszú sorozata, melyek a „Franklin és társai felfedezésére indult expedíziók“ gyűjtőneve alatt oly kiváló helyet foglalnak el a földrajzi fölfedezések történetében. Elnöször, 1848-ban, a „Blover“ küldetett ki, Maguire kapitány vezérlete alatt, hogy azon irányban, melyet általános hiedelem szerint Franklin hajói követhettek, ol messzire hatoljon észak felé, a mennyire csak lehet. Másodsor, ugyanezen év telén, Kellett és Moore kapitányok it küldötték a Behring szorosához, hogy az onnan észak-keletre terjedő vidéket vizsgálják meg. Harmadsor, 1849-ben, Richardson János és Rae doktor indultak utnak az északi Jeges-tenger felé, hogy főleg a Mackenzie-folyó torkolata körül tegyenek minél pontosabb kutatásokat. Utána Ross Jakab kelt utra, hogy a Lancaster-öböl melletti patakokcskákat és rejtett zugolyokat kémelje ki. E bátor kutatók közül egnek sem sikerültén Franklin és

társai hollétérol s általában sorsáról csak némi sejtélemserű tudomást is szerezni. 1850-ben megkötözötték igyekezettel és erélyvel fogtak ismét a kereséshez. Nem kevesebb mint nyolcz vállalat indult ki e célra Angliából és Amerikából. Collinson és McClure kapitányok a Behring-szoroshoz, Ross János a Wellington-esatornához, Penny és Stewart kapitányok a Lancaster-öbölhöz, más hajók Austin, Ommaney, McClintock, Osborn és Forsyth kapitányok vezérlete alatt ismét más irányban indultak utnak a közös nagy cél felé. Az amerikaiak szintén örömmel nyújtottak segítségkezet és de Haven hadnagy vezérlete alatt ők is küldöttek ki egy expedíziót. Az év eltelt minden eredmény nélkül és 1851-ben az expedízióknak újból egész hosszú sorozatát indították utnak Európából és Amerikából. Rae szárazföldi utazásra vállalt szot s az eszkimók földén keresztül ért a jeges vidékekre; Kennedy Regent's-Inlet-hez, Inglefield a Bafin-öbölbe, Belcher a Wellington-esatornába, Kellett és McClintock Melville-szigetehöz hajózott. Mind e bátor és derék utazók égtek ugyan a vágtyól, hogy ők is járulhassanak néhány értékes adattal e szomorú, elhagyott vidékek nép-, föld- és vízirajzi viszonyainak még akkor tájában meglehetősen hiányos ismeretéhez, hanem egyszersmind azt is határozottan kijelentették, hogy fő czéljuk az kötelességüként Franklin felfedezését ismerik el. Az 1853-ik évét ismét új expedíziók tették nevezetessé: Trollope és Kennedy alatt a Behring-tengerszoroshoz, Inglefield alatt a Wellington-esatornához és Kane alatt a Smith-öbölhöz. Ezek utána, különböző időközökben, más kutatók indultak utnak; Anderson a Hudson-öböl tartományokból az eszkimók földre ment; McClintock kapitány Vilmos király szigetén s akörül tett kutatásokat; más hajósok időnként szintén folytatták a keresést; míg Hall, amerikai utazó, több ízben fölrandult az eszkimók vidékére, hol még leginkább remélhet, hogy hirt vehet Franklinérol.

S mind e hosszas keresések után mi az, a mit jelenleg a d-rék öreg Franklin János esetéről tudunk? Öregnek mondjuk őt mert mikor elindult, már őszbe csavarodott tért föl, kinek testi szervezetét korábbi életének fáradalmai és hosszas betegeskedései meglehetősen meggyengítették. Az 1850—51-ban véghez vitt kutatások alatt néhány darabka papír, több üres plehédeny, kun, hók és m helyek, a melyekben valószínűleg ánosok és kovácsok dolgoztak, továbbá az „Erebus“ és „Terror“ három matrózáinak sírjai s más egyéb maradványok kerültek napfényre, a melyek épen elégségesek voltak ama f. Itevés bizonyossá tételére, hogy Franklin az 1845 és 46 közti telet a Wellington-esatornában töltötte. Ez ezután következő fölfedezés már fontosabb, de egyszersmind sokkal szomorubb is volt. Rae doktor, a Hudson-öböl társaság hivatalnokainak egyik legmerészebbike és legügyesebbike, a szárazföldről egészen Boothia-félszigetig hatolt, a hol úgy találta, hogy az eszkimók birtokában több konyhaeszköz és edény volt, melyek minden bizonynyal Franklin valamelyik tiszteinek tulajdonai lehettek. Az eszkimók sokat tudtak beszélni két hajóról, melyek a jég között hajótörést szenvedtek és több holttestről, melyeken könnyen felismerhető volt, hogy némely részüket éhes emberek ették meg. Rae-nak lehetetlen volt egyebet és többet megtudni. Mikor e borzasztó hírek Angliába érkeztek, mindenki meg volt győződve és el volt határozva az iránt, hogy a fölhalált vezérfontalt nyomán tovább kell haladni, de nem a kormány útján, mert az már nem volt hajlandó e célra többet költeni, hanem Lady Franklin és a közönség segítségével. A számtalan sok nehézség legyőzése után végre sikerült McClintock kapitány-nak 1850-ben Vilmos király szigetén több gombot és medaillont fölfedezni, melyeket egykor Franklin emberei viseltek; azután egy csontvázat, körürte ruhadarabokkal; azután egy kórakást, mely alatt egy beirt papírdarabot tartalmazó rézhenger volt és e hely körül összevissza hányva mindenféle rongydarabok, edények és házi szerszámok. A papíron, mely kétségtelenül hiteles és nagy mértékben érdekes, következő adatok voltak följegyezve: „Az 1845—46 közti telet Franklin a Bechey-sziget köz lében töltötte, az 1846—47 közöttit pedig a Vilmos király föld-e mellett; 1847. júniusában végre kimerülve Franklin meghalt; 1848. ápril havában Crozier kapitány és a legénység maradványai (mert még száznál többen életben voltak) elhagyták a hajókat, melyek már több mint hátszáz év óta úgy oda voltak rekedve a jég közé, hogy kiszabatlásukra többé gondolni sem lehetett.“ — A naplót itt véget ért; de meglehetősen

bizonyosnak látszik, hogy Crozier és emberei szának, csónaknak és gyalog mindenestre megkísérlették a Hudson-öbli társaság valamelyik kereskedelmi pontjára eljutni. E szomorú és nem sok reményteljé biztató tudósítások által némileg utba igazítva, M'Clintock elhatározta, hogy a környéken még egy kevés kutatást fog eszközölni, a minek volt is egy kis eredménye, mert csakhamar egy szánkára tett csónakot, ebben két eszt-váz m. radványait és azokhoz közel sarukat, szánpapucskokat, szébőrákat, fegyvereket, könyveket s más effélé tárgyakat fedezett föl. Ez hihetőleg csak a kezdet lehetett a későbbi tragikus események sorozatának; de M'Clintock, minél előbb hazája tudomására ohajtán juttatni az általa tett felfedezéseket, még 1859-ben visszatért Angliába. Tizenhárom év múlt el azóta, s ez idő alatt szintén történtek némi csekélyebb jelentőségű felfedezések, de a tudomány barátai között még mindig sokan meg vannak, s meg van főleg a nyomtalanul eltűnt jeles utazó özvegye győződve a felől, hogy Franklin papírjainak és maradványainak felfedezése körül még igen sokat lehetne tenni.

Végül még egy összehasonlítást akarunk tenni: Franklin János, a mennyire a földalattal igen gyér, de annál szomorúbb adatokból következtetnünk lehet, körülbelül két évvel azután halt meg, hogy Angliát utoljára elhagyta. A rettenetesen Livingstone, miként a róla időnként Európába jutott különböző tudósításokból tudhatjuk, elutazása után még öt év múlva is életben volt, még pedig egészen más természetű vidéken; Livingstone még most is több évvel fiatalabb, mint Franklin volt halálakor; amellett Livingstone oly erős testalkatu ember, mintha csak vasból gyúrták volna össze. A két jeles férfiú eme szembe állításából csak azt a következtetést ohajtanók vonni, hogy, — ha vég-emberi számításunkra is lehet építenünk valamit, — akkora Livingstone fölkérésére indított expedíció nem fog sikertelenül járni és Anglia még megláthatja elvesztettnek hitt szülöttét.

Sámi Lajos.

A vas-szűz.

A sötét középkor s főleg az inkuizíció bámulatos találmányával kigondolt kintő eszközei között, melyek, hálá fölvilágosodottabb korunk szellemének, ma már csak a muzeumokban és ritkaságyűjteményekben, „kiszűtőnek“ bennünket, talán egy sem volt iszonyubb, kegyetlenebb az ugynevezett „vas-szűz“-nél, melyet ama századokra méltó századok czinikus, vad humora „nevető szűznek“ is neveztek. S mégis e borzasztó kintő eszköz egészen a 17-ik századig fenn tudta magát tartani, ha másutt nem is, de a spanyol inkuizíció szolgálatában, melynek vakbuzgó tagjai, ad majorem Dei gloriam, valóban bámulatos tökélyre vitték a kintőnek e gyalázatos nemét. Mikor a franczák 1808-ban ez örült vallási fanatizmus kegyetlen garázdálkodásának véget vették, a spanyol inkuizíció történeiben még számos vas-szűzet találtak.

Mellékelt rajzunk elég világos fogalmat szerezhethet e szomorú emlékek találmányáról. Nürnbergben, Regensburgban, Drezdában, de főleg a spanyol inkuizíció kintő kamaráiban ez iszonygerjesztő kintő eszköz volt a legraffinirtabb embergyilkos koronája és „ne tovább“-ja. E vas-szűz, mely a legtöbbször, hogy ördögi rendeltetését hitvány guinyulal is tetézzék nyomorult kezeli, szépen befestett női arcot mutatott, két részről álló, körülbelül hat lábnyi magas vasalak volt, melynek belső része vagy hosszú vasszögekkel, vagy vízszintesen álló, élesre közösztű késekkel volt kirakva. Az elitelt a nyitva álló szerkezetbe lépett, mely aztán egy titkos rugó megnyomása következtében szép lassan mind összébb-összébb szorult, miglen a veszélyes ölelés által a hegyes vasszögek vagy éles kések a szerencsétlen áldozatot összevissza vagdalták.

Egyveleg.

(A gombostű eredete.) A gombostű első használata a 15-ik századra viheto vissza. Körülbelül 1410-ben jött forgalomba, s ekkor váltak meg a szegények az addig használt tövissektől, mik a tűt helyettesíték, és a nagyurak ekkor kezdték elhasználni az arany és ezüst szegeket, melyekre addig szorította voltak. A tű feltalálója egy Toureaunau nevű drótkészítő. Kezdetben előállításuk temérdek munkával járt, s azért eleinte annyira mesés értékkel bírtak, hogy kezdetben csupán a

fejedelmi toilette-asztralkákön voltak láthatók. XI. Lajos leányának férjhez menetele alkalmával nászajándékul egy szelence gombostűt adott, s innen származik a „gombostű-pénz“ elnevezés. Angliában a gombostű használata VIII. Henrik alatt kezdett elterjedni. Ez időben kapott az oly szerencsétlen véget ért Boleyn Anna is egy gombostűt a királytól ajándékba, innét a hit, hogy: tűt kapni ajándékba, szerencsétlenség, a sziv halála. Ma már talán a gombostű legolcsóbb minden árucikké közt.

(A dohányszűz királya.) Nemrég halt meg Rotterdam környékén egy gazdag földbirtokos Van-Klaës: a dohányszűz királya, kit földieit a „nagy pipák apjá“-nak neveztek. E különös egyéniségről a francia lapok sok érdekes részletet beszélnek el. Van-Klaës szelíd nyugodt ember volt, de rendkívül bizarr jellem. Mesés vagyonából gyönyörű palotát építtetett Rotterdam közelében — egy nagy pipa- és dohánymuzeummal. Mindenféle formájú pipák, emberi és állati torzalakokkal, virággal és különböző növényekkel díszítve a dohányszűz legrégibb korából voltak a muzeumban összegyűjtve, eredet és chronologiai rend szerint. Nem lehet elmondani mily sokat költött e különös muzeumba. Örömet lelte abban, ha az utazók hozzá botértek, kiket azonnal sörrel kínálék és zsebeiket dohányval és szivarral megtöltötték. Van-Klaës nemcsak nagy dohányszűz, de

A nürnbergi vas-szűz.

nagy sörivő is volt. Egy statisztikus, halála után kiszámította, hány litre sört és mennyi kilogramme dohánnyt fogyasztott el a kövér Van-Klaës hosszú életpályája alatt. Naponként 15 litre sört ivott, s 150 gramm dohánnyt füstölt el. Ez pedig 80 év alatt tesz 4383 kilost, naponkénti 15 litre sör pedig 438,300 litre sört tesz ki. Daczára ezen óriási ivó és dohányszűz képességének mégis 98 évet élt, és nyugodt halála volt. Néhány nappal halála előtt magához hivatta ügyvédjét, s miután mindketten pipára gyújtottak a végrendeletet tolba mondta. Vagyona nagy részét rokoni s barátai, s a szegények és kórházak közt felosztván, visszatért kedvenc szüvevéhez, s a végrendelet egyik záradékában megfogta, hogy mindazon dohányszűz, kik őt a végnagyszólamra kísérik, 10 font dohánnyt és a legújabb divat szerint készített 2 hollandi pipát kapnak, melyeken a ő neve, czimere és halálának napja ki leendő véso. A rokonnak és barátoknak megfogta, hogy égő pipával kísérjék a végső nyugalomra, s midőn a temetési szertartásnak vége van, csak akkor oltás ki és a hamut mindegyik pipájából kaporosójára kell hinteni. A kerület és környék szegényei, kik temetésén megjelennek, évenként halála napján 10 font dohánnyt és egy hosszú sört kapnak egész életükön keresztül. Saját személyére nézve a jó Van-Klaës — igen keveset kíván, megelőgszik tölgyfa kaporosóval, mely az ő régi havanna szivar-ládáscáknak fiájából legyen béelve. Sir-

jába pedig, hol teteme pihenni fog, egy ládácska ugynevezett „Korporal Tabaks“-t és egy csomag régi hollandiai dohánnyt, ezenkívül oldala mellé legkedvesebb pipáját, a „régiek lozregiebbjét“ és egy skatulya gyújtót, a aczeldarabot, ková, egy darabka taplót kíván tétetni. „Mert nem tudni, mi adhatja elő magát“ — jegyezte meg Van-Klaës végrendelete a pontjára. E különös végrendeletnek minden pontja teljesített. A szegények, kik a temetésre meghívtak, csoportként jöttek palotájába, és az udvarmester gazdagon ellátta őket dohánnyal és pipával, a hamvat a pipákból a komlólevelekkel koszorozott koporsóra hintették; a palota közepén egy nagy dohányszűz szalon állott pipákkal berendezve. Minden Van-Klaës kívánata szerint történt meg, a Gertrud szakácsnőre vonatkozó záradék is, ki a dohánnyal soha nem szenvedhetné és kire ő életén szűz 50,000 franknak kamatjait hagyta, de csak azonfeléttel alatta, ha naponként egy cigarettet elszí. **(A régi idöböl.)** Azon belügyminiszteri rendelet alkalmából, hogy a törvényhatóságok az iszákosság ellen netalán fönálló rendszabályokat az angol kormányval leendő közlés véget felterjeszték, egy történetbuvár fölémlíti, hogy az erdélyi törvényhozás már 253 évvél ezelött, az 1619-ki országgyűlésen az ünnepek megtartásáról szóló törvénybe fölvetve az iszákosság meggátolására cselező rendszabályokat s az erdélyi kormány s zék 1816. deczember 17-én kelt intézvényével ezen törvényt érvényben állónak nyilvánította s a törvényhatóságokat utasította az ide vonatkozó rendelkezések végrehajtására. Érdekes, hogy 1650-ben Csik-, Gyergyó- és Kászon székek nemesi gyűlése október 24-én elhatározta, hogy azok, kik vasárnapi nap lerészegszenek, elfogattassanak és a bíró által 12 ft bírsággal elmarasztassanak. Nem kevésbé érdekes, miként szabályozta Mária Terézia királynő az 1771. decz. 21-én kelt udvari rendelettel a pazar lakomákat; miként tiltotta meg a kávé és rosoglio élvezete 12 ft bírság terhe alatt, s miként szabályoztatták a lakadalmak. Négy osztályra volt a lakadalmaknak. A legdrágábbnak nem volt szabad többre kerülni 80—100 ft nál, míg a negyedik osztályba sorozott népnél egy lakadalom költsége nem rughatott 10—15 ft nál többre. Az első osztályban a fölhordott ételek száma nem haladhatta túl a 10 tálat, míg a negyedik osztály 4 tál ételre volt szoríva a tészta süteményeken kívül, melyekből azonban az utolsó osztálynak szintén csak a lepény, fánk és kalács volt megengedve. E rendelkezések között a kiváltságos osztályok nem voltak alávetve.

(A legöregebb ember.) Kansas-Cityben, Északamerikában, közelébb hunyt el korunk legidősebb embere. Fournais Jakabnak hívták, és egész bizonyossággal maga nem tudta életkorát, de hatvanéves, sőt mégöregebb emberek is emlékeztek arra, hogy Fournais-nak már az ő gyermekkorukban ősz haja volt. Fournais kanadai születe volt, s 50 évnél tovább foglalkozott halászatal. Sohasem volt beteg, s még halála előtt néhány percczel is sétált szobájában. Halálának napján megérezték, hogy nem fogja megérni a naplehyntát. Százharciznegy évét irtak koporsójára s ennél idősebb legalább is volt. Maga mondá, hogy 25 évesnél idősebb volt, midőn Wolfe tábornok 1759. szept. 14-én az abrahami sikkáiban elesett s 1815-ben, midőn Jakson tábornok Uj-Orleanst elfoglalta, épen 80 dik évet töltötte be.

(Göz-sip.) A világító toronyok — Amerikában — a hajókat ködös időben nem óvják meg a veszélytől, e hiányt azzal akarják pótolni, hogy ködös időben göz-sípall figyelmeztetik a hajókat. Portlandban az Egyesült-Államokban a napokban készült el egy ily göz-sip, melynek átmérője 18 hüvelyk és megszólaltatására négy széghüvelykenként 60 fontnyi göznyomás szükséges, hanem az igaz, hogy az így előteremtett hang el is hallik 5 mérföldnyire.

(Embervadászat.) Nyugat-Ausztráliában, mely a többi gyarmatoktól hátramaradt, újabb két új gyarmat alakult Nicholba és Ashburton mellett. A lakosok — mintegy 80 fehér (európai) és 500 benswürd — gyöngyhalászatall foglalkoznak. Az európaiak úgy látszik nem tudnak lemondani az embervadászatról: a fekete kértváadásról, mert 1871. őszén Roobouron vidékén nagy hajtvadászatot rendeztek a „fekete férgek“ ellen, mint a fehérnek a benswürdöket nevezik. Bizonyosan így irtották ki a civilizált keresztények Tasmaniában is a benswürdöket, „fekete férgek“-et, mert ott már egyet sem találni. A mai felvilágosodott világ úgy látszik hallgatásával szentesíti e nemtelen eljárást, sőt tán haladásnak is nevezik némely civilizátorok.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 17-ik számához 1872. ápr. 28.

TÁRHAZ.

Irodalom és művészet.

(Aigner Lajos) kiadásában jelent meg Lukács Bélától, „Az arany rabjai“, elbeszélések Erdély aranyvidékéről s a bányászép életéből. E rajzokból több először lapunkban látott világot s jelen számunk is épen egyiknek befejező részét közli. Érdekesek tárgyuknál fogva is, mint képek egy sajtászos néposztály s foglalkozás életkörülből; érdekesek jól tartott elbeszélő előadásuknál fogva is. A csinos kötet ára 1 ft 40 kr.

Ugyancsak Aigner adta ki saját tanulmányát a „Magyar népdalról“, mely részletenként a „Figyelő“ czimű széptani és kritikai hotlapban jelent meg. Aigner ebben a Kisfaludy-társaság épen most megjelenő népdalgyűjteményét ismereti s bírálja. Sok helyes és alapos nézet mond el, s ha nem érthetünk is vele minden pontban egyet, örömmel üdvözöljük e tanulmányt, mint egy az irodalmi téren különben is dicsőreteres ismeretes) könyvról érdeklődésének az irodalom iránt újabb tanúságát.

(Rosenberg testvérek) kiadásában egy rég-érettet szükséglet derekasan pótló munka jelent meg. Ez: „A neveléstörténet kézikönyve, különös tekintettel Magyarországra“, írta Kiss Áron, a körösi hely. hitv. tanító-képezde igazgatója. A 15 ivre terjedő munka a nevelés általános történetét a régi kortól kezdve, röviden, de világosan s a legjobb források után tárgyalja. De különös érdeme a magyarországi neveléstörténet rész, mely egészen meg eddig megírva nem volt s hozzá az adatok egyes egyedmunkákon kívül, csak a legnagyobb fáradsággal voltak összegyűjthetők. A derék szerző s művel nemesen a tanítóképezdek tanárainak és tanulóinak, kik azt kézikönyvvül használhatják, hanem az irodalomnak is igen jó szolgálatot tett, s azért ohajtandó, hogy műve minél jobban elterjedjen. Adatai megbízhatók, előadása keresetlen, magyaros s általában élvezhető. A nevelési írók s a tanügy bajnokainak beszött életrajzai élenkitik a munkát s nevelik becsét. Ára 1 ft. 50 kr.

(A „Nyelvtudományi közlemények“-ből), melyet a m. tud. akadémia nyelvtudományi bizottsága ad ki, a 9 ik kötet jelent meg. E terjedelmes (28 ivnyi) kötetben Hunfalvy Pál a „kondai vogul nyelvet“ ismerteti meg, hozzáadván Máté evangéliumának vogul szövegét és egy szótárt. Az általi összehasonlító nyelvtudomány barátainak nagy kincs kínálkozik e kötetben, mert a mű ismét egy oszlopa azon tudományának, melyet itt nálunk művelnek legszorgalmasan.

(Katonai munkák.) Aiger L. a könyvkereskedéséből beküldetett: „A hadművészet történelme“ Berneck orosz őrnagy után írta Halász Károly m. k. honvéd hadnagy. (Ára 60 kr.) A jelen füzet, mely 74 lapra terjed, az ó-és középkort foglalja magában. Berneck őrnagy egyike a legjelesebb német katonai szakíróknak, s munkája teljes megbízhatósággal van itt visszaadva. — Sutrava Miklós honvéd százados előfizetést nyit „Európa katonai nagyhatalmaságainak: Német-, Orosz-, Francia-, Olasz- és Ausztria-Magyarországnak jelen hadszervezet“ czimű munkájára, mely négy füzetre, összesen 40 ivre terjedőleg augusztusban fog megjelenni. Előfizetési ár 3 ft, melynek fele Rosenberg testvérekhez küldendő Pestre.

(Az „Egyházi Reform“) czimű folyóiratból a második évfolyam 3—4. (kettős) száma jelent meg. Tartalma egyetlen cikkt: „A protestáns egyket és a debreczeni Figyelmező“, a szerkesztő Kovács Alberttől. Erős polemia a Figyelmező ellen.

(Révész Imre „Figyelmező“-jéből) megjelent a IV. füzet. Tartalma, a Ballagi ellen multkor megkezdett s általunk is említett éles hangu polemian kívül két önálló cikkt: egy történelmi összejárat a Debreczen-vidéki rel. felkész. évi fizetésének értékerül a XVII. század elején; s egy ig-nyarló és egyoldalú felfogással írt cikkek Székács Mózestól az egymással küzdő iskolarend-zerokról, mely (érvek nélkül) azt akarja bizonyítani, hogy szabad iskola csak a prot. iskola lehet. A füzet apróbb közlései, egyháziéleti s irodalmi tárgyak, most is érdekesek.

(A „Magyar Tanügy“) 4-ik, ápril havi füzetét vettük. Molnár A. a néptanítók nyugdíjazásáról a száz királyságban, Budenz az egyetemi

magán tanárságról. Baráth F. az iskolák statisztikájáról értekezik, a rendes rovatok (Irodalom, bel-és külföldi tanügyi szemle, vegyes), szintén érdekesen vannak e füzetben is betölve.

— (Sue „Párisi titkai“) e harmincz évvel ezelött oly roppant zajt ütött és oly mohón olvasott nagy regény, mely Sue hatalmas irányregényei sorát megnyitotta: most magyar fordításban jelenik meg Lauffer Vilmos kiadásában, ki a „Bolygó Zsidó“ közrebocsátását a minap fejezte be. Az I. kötet ára 80 kr.; s az egész mű 15 ily kötetből fog állani; de előfizetést utján sokkal olcsóbb áron, 5 frtért megrendelhető.

— (Lauffer Vilmos kiadásában) megjelentek még: 1. „A szeretet áldozata“ regény az 1791-ki francia forradalom korából, Dash grófoó után francziából fordította Ozoray Árpád, egy kötet (ára 1 ft). — 2. Born „II. Izabella“ czimű történelmi rajzából a 11-ik kötet (ára 80 kr.). — 3. „Nyilatkozat Szarvas város választóihoz“ intézi Podmaniczky Frigyes, Szarvas város képviselője (ára 40 kr.). Az utóbbról politikai társalunkban szólnak.

(Ujvidéken a szerb színházban) ápril 20-án Szigligeti „Mamám“-ját adták elő Hadzscsics Antal színház igazgató fordításában. A siker teljes volt, s az igazgató még az este táviratot küldött a magyar népszínmű alkotójának, tudósítva az általános tetszésről, melyben szerbe fordított vigjátéka Ujvidéken részelt.

(Előfizetési felhívások versekre.) Torkos László, a fiatalabb költő nemzedék egyik tagja, kisebb költeményeiből egy kötetet rendez saját alá. Torkos jó oldala, hogy költeményeiben a tartalmasra törekszik. 7—8 ivre terjedő költeménygyűjteményét Aigner adja ki, s előfizetést nyit rá 1 forintjával. — Hajgató Sándor Kis-Kanizsán „Kikelet“ czimű költeményfüzére nyit előfizetést 1 ft jával. Az előfizetési összeg Kanizsára szerzőhöz, vagy a „Zala-Somogyi Közlöny“ szerkesztőségéhez küldendő.

(Sztejn Kálmán) 1869 ben megjelent „Hervadozó virágok“ czimű költeményfüzetéből a könyvtársoknál letett 290 példányát a pesti vakok-intézetének ajándékozta. Ugyanaból egy költemény, mely a királynét hazafias jóindulattal, bár gyalog versekben dicsőíti, egy kis előszóval külön is lenyomatott 200 példányban, s e kiadástól is 160 példányt ugyanazon jótékony cél gyarapítására adott út. A nemes szándék elnézésre indít a gyönge versek iránt.

Közintézetek, egyletek.

(A magyar tud. akadémia) második osztálya ápr. 22-én tartotta ülést Greguss Ágost elnöklete alatt. A felolvások sorát Hunfalvy János kezdte meg „Könyvismeretek“ czimmel több tárgyról szólván. Előbb a kondai vogul nyelvet ismertette. Bonaparte Luczian hercege a kondai vogul nyelven Máté evangéliumának fordítását adta ki. Ez evangéliumát áttranszálta és szó-tárt készíten belőle, most ezeket a „Nyelvtudományi közlemények“-ben közre bocsátja. Ezután röviden Kohut Sándor közfelfehárvári forabbiának a Pentateuch (Mózes 5 könyve) persiai fordításáról irt munkáját ismertette, s azon vágygyal fejezte be azt, vajha a magyar tudós zsidók nemzeti nyelvükön írának műveiket. Végre ismertette: Roessler „Rumán tanulmányai“-t, melyben a román népek történetét illetőleg sok merész és oly állítás van, mely az eddigi történelmi művek tanáival egyenesen ellenkezik. Ez állítások egy részét Hunfalvy elfogadja, s ezek alapján aztán vitát kezd Szabó Károlynak — az Anonymusról irt tanulmányának néhány állítása ellen. Ebből hosszabb vita támadt, melyben résztvettek: Wenzel Gusztáv, Fogarassy, Székács és Greguss. — Riedl Szende „A dissimilatio törvénye a magyar nyelvben“ czimű értekezést olvasta fel, melyben az ik-és igéket megtámadta; ez ellen Toldy Ferencz szólalt fel, ki a történelmi magyar nyelvre hivatkozván, védte az ik-és igék jogosultságát.

(A Kisfaludy-társaság) szerdai ülésén Székács József olvasott fel Horatiusból néhány ódát, saját fordításában. Utána Gyulai Pál mutatta be a „Magyar népköltési gyűjtemény“ két első kötetét, melyet Gyulai és Arany László rendeztek s láttak el jegyzetekkel. Mint Gyulai Pál jelenté:

van már anyag a 3-ik kötetre is, sőt Szilády Áron egy negyedik összeállítását is megígérte, dalokkal, mesékkel, főleg babonákkal, ráolvasásokkal. Végül Rákosi Jenő olvasott egy részletet Dóczy Lajos „Csók“ czimű akad. Teleki-díjat nyert vigjátékából. — Greguss A. titkár pedig bejelenté, hogy az első pesti takarékpénztár az idén is 200 ftot adott a társaságnak.

(A magyar földrajzi társulat) megalkotása érdekében f. hó 18-án Hunfalvy János elnökleite alatt értekezet tartott, melyen Berecz Antal tanár bejelenté, miszerint a rendes tagságra eddig 200 aláírás érkezett be. E jelentést a jelen voltak örvendetes tudomásul vették, s miután így a társulat megalkotása lehetővé lett, közmegegyezéssel elhatározták, miszerint az alakuló közgyűlés f. é. május hó 12-én d. e. 10 órakor fog az akadémia palotájában megtartatni, melyre az aláírók valamennyien hivatalosak. Ezen ideig tagsági nyilatkozatok Pesten (kalap-utca 3. sz.) a „Természet“ szerkesztőjénél fogadtatnak el.

Egyház és iskola.

(Tanári állomások.) A hivatalos lap az 1872-iki október hóban megnyilvánuló pesti állami fölréaltanoda tanszékére pályázatot hirdet. Rendes tanszék 11 van: magyar nyelv és irodalom, német nyelv és irodalom, történet és földrajz, szám és mértan, mennyiség- és mértan, természetrajz, természettan, vegytan, mértani rajz és szabadkézrajz. A tanári fizetés 1300, illetőleg 1200 ft évi díj és 250 ft. lakbérátalány. — A tanárok egyike igazgatónak nevezetik ki 1300 ft fizetéssel, 300 ft igazgatói díj és 300 ft lakpénzzel; az ötvenes 100 frtnyi pótlék minden egyes tanszéknek megilleti. A szabályszerűen fölszerelt folyamandványok május végeig nyújtandók be.

(A közoktatási miniszter) f. hó 20-án este 7 órakor Türr tábornok mint a pesti népnevelési egylet elnökének kisérétében meglátogatta a fel-nőttek oktatására ez egylet által alapított terézvárosi iskolákat, hol 11 osztályban több mint 1200 felnőtt egyen nyrt oktatást.

(A vallás és közoktatási miniszter) a pesti tudomány-egyetemnél a gyógyszerian tanszékére dr. Balogh Kálmánt nevezte ki.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

(A dohánykiállítás) a köztelek helyiségeiben ápr. 19-én nyitotta ott meg 23-ig tartott. Hóni és külföldi dohánytermékek, s különféle szivar-fajok voltak kiállítva. A nagy terem egyik részét ezenkívül a dohányszerkesztésnek használt gépek és eszközök, másik zugát és két kisebb termét pipázó és szivarzó készletek foglalták el, melyeket egyes pesti kereskedőköl állítottak ki. Egy külön asztalon foglalnak helyet a pályázati dohánysesomagok. Ki voltak állítva a kir. dohánygyárak készítményei is, melyek közül leginkább volt képviselve gyártmányaiaval a pest-ferencvárosi dohánygyár.

(A szalamegyei gazdasági egyesület) Kosz Jakab stridói néptanító 6 db. arany, Perger Ferencz tanító 3 db. arany, Alsóregy János alsó-lendvai tanító pedig díesőr oklevéllel tüntette ki a közszégi fajsalka ügyének előmozdításáért. Vajha a szalóki minél több néptanító tenné magát kitüntetésre érdemessé!

Közlekedés

(Az összekötő vasúti hidhoz), melyet a pesti tábori kórházon alól építenek, még e nyáron hozzá akarnak fogni. A budai részén addig, míg a Dunapart szabályozása elkészül, fa-riácsal hosszabbították meg azt a helyet, melyet aztán lebontanak, ha a part odáig kitöltetik. A hid vasból készült és 220 ölnyi hosszúsága lesz, maga az ideiglenes fa-riács hid enél is hosszabb, t. i. 263 ö. Az egész imponáns alkotmány szélessége 5 ölnyi lesz, s kettős síneken történik a közlekedés, 8³/₄ ölnyi magasságban a rendes vizállás fölött. E magassághoz a partokról megfelelő töltéseket emelnek, s hogy e miatt a partok mentében a közlekedés meg-ne akadályoztassék, gondoskodnak tág közlekedési nyílasokról. Azon két hidfőn kívül, mely a két parton nyugszik, még 4 oszlop fogja tartani a hid íveit. Ezek egymás közti távolsága 5 öl.

Mi újság?

** (Az alföldi viszársultak javára) ápril 28-án d. e. 10 órakor, a görög-oláhok és szerbek husvétvasárnapján, a görög és szerb templomban tartandó istentisztelet alkalmával Damjanich Jánosné és Hollán Ernőné asszonyok pénzt fognak gyűjteni. Május hóban e célra az izraelita és más felekezetek templomaiban is fognak gyűjtéseket rendezni.

** (Az egyesült budapesti takarékpénztár) a budai hatóság útján az ottani szegényalapnak 500 frtot, a budai tűzorségnek 100 frtot, az iskola-alapnak 500 frtot, a Mayer-féle árvaház-alapítványának 200 frtot, s végre a városi hivatalnokok nyugdíj-egyletének 100 frtot adományozott.

** (Az egyetemi könyvtárnak) tehát végre is lesz palotája. Mint tudva van, a ferenczi szerzetese és az egyetem közt hosszú pört folyt az egyetemi könyvtári telek tulajdonjoga fölött. E pört a szerzetesek nyerték meg, azonban a közoktatási miniszter egyezségre hívta fel a feleket, s ennek kedvező eredménye lett. A szerzetesek atyák készek a telket ingyen átengedni, ha oda nagy könyvtárpalotát fognak építeni. A teljes kiegyezés útjában csak néhány kisebb kérdés áll, melyeket könnyű lesz igazítani.

** (A mecklenburgi herceget) Pesten átutaztatva meglátogatta a magyar tud. akadémiát, Lönyay miniszterelnök kíséretében, s nagy érdeklődéssel vizsgálta az akadémiai könyvtár- és a képtár egyes nevezetes darabjait. Hoszasabban társalgott Hunfalvy s Arany Jánossal, s ez utóbbi irányában azon ohajtását fejezte ki, vajha műveit jó fordításban olvashatná, ha már azokat eredetiben nem élvezheti. Arany azon műveit, melyek mérethez vannak fordítva, azonnal elhozták egy könyvtárúttól a herceg számára. Délután a múzeumot s este a nemzeti színházat látogatta meg a herceg.

** (V. Ferdinánd volt magyar király) és osztrák császár ápr. 18-án ilte meg Prágában 79-dik születésnapját. V. Ferdinánd ezélt negyvenkét évvel koránzatott magyar királylyá, s ha le nem mond vala, a leghosszabb uralkodó magyar királyok közé tartozott volna.

** (Lipót bajor hercegnék) Gizela főhercegnő mátkájának, a Magyarországon töltött rövid idő alatt is annyira megtetszett hazánk, hogy mint hírlík, a nyáron ismét eljő Magyarországra s az érdekesebb vidékeket meg fogja látogatni, nevezetesen az alföldet, Máramarost, s Szepességet és Erdélyt.

** (Eljegyzések.) Kendeffy Árpád volt országgyűlési képviselő és honvéd főhadnagy közeléb jegyezte el Inkey Ella örülgyét. — Törs Kálmán, a „Hon“ egyik fő- s lapunknak is rendes munkatársa, jegyet váltotta Szigligeti Aranka kisasszonnyal, Szigligeti Ede érdemes dramairónk kedves leányával, s a menyegző május 8-án lesz.

** (Névváltoztatások.) Tugyi Károly hites ügyvéd tiszaszalóki lakos „Szentgyörgyi“-re, és Schuster Gusztáv pesti egyetemi IV-ed évi joghallgató „Halmi“-ra változtatták nevüket. — Schopper Jenő pesti polgár s volt vaskereskedő „Tömör“-re változtatta nevét, s egyuttal a hazai ipar s kereskedelem közül szerzett érdemei elismerésül a magyar nemességet kapta.

** (Szabad választás.) A P. Naplóban és Honban olvassuk: „Nógrádban a jobb és baloldali felemerei irásban részletezett egyezményt kötötték a képviselőválasztásokra vonatkozólag, s ez egyezményt mindkét részről 150 ember írta alá. Biztosítéként mind a jobb, mind a baloldal nyolczvanezer frtról „látra“ kiállított váltót tett le, s így összesen 160 ezer frt értékű váltót. E váltók a megyei közpénztárban helyeztetek el, s a feleltők való intézkedés a mindkét párt köréből választott becsületbíróra bízott. A melyik párt részéről megszegik az egyezményben foglalt pontokat, azon párt férfainak bemutatják saját váltóikat, s azok fizetnek nyolczvanezer forintot.“

Ezt nevezzük mi aztán szabad választásnak: a pártok főemberei megjegyznek a jelöltekben, s előre váltókkal is biztosítják, hogy kiket választson meg a szabadon választó közönség!

** (Buda nem igen tart lépést Pesttel.) Az ottani építkezési mozgalmak is nem hogy arányban állnának a pestiekkel, de ell-nkezelő, mintha mindenki elvesztette volna kedvét, mióta a szabályozási vonalakat és föltételeket megállapították. Még azok sem építenek, kik korábban engedélyért folyamodtak.

** (Bertha Sándor) zeneművész hazánkfa a napokban jött haza Párisból és néhány hetet itt töltend, hogy a magyar népdalokból a francia közönség számára gyűjteményt rendezzen. Bertha Sándor neve és eddigi működése kezeskedik arról, hogy e gyűjtemény a kényes igényű francziákban rokonszenvet ébresztend zenénk iránt. E népdal-gyűjteményét Flaxland párisi műtárs fogja kiadni.

† (Halálozások.) Szacsay Lajos, a szabadságharc után kivégzett Szacsay Imre atyja, közelebb hűnyt el Nagyváradon 83 éves korában. Szép reményű fia kivégeztetése, s a családján elkövetett méltatlanságok komorrá és elvonultá tették; került a társaságot, s mint a kolduspóda igazgatója, csak tisztjének s bánatának élt. — Sekeveres Pál, debreczeni főgymnázium tanár f. hó 20-án meghalt. Az elhunyt szorgalmas tanár s köztisztviselő álló férfi volt. Csak 47 éves élt. — A szegedi ferenczrendi szerzetes ház főnöki helyettese, Zvaratkó Dániel f. hó 20-án meghalt. — Orosz Ádám eger-szaloki plébános meghalt. Nevével a negyvenes években gyakran lehetett találkozni az akkor megjelenő szépirodalmi lapokban. Egy olyan beszélyt is írt „Ida vagy a pusztai sir“ cím alatt, melyben egyetlen ige sem fordult elő. — Győrött közelébb hűnyt el Takács Sándor, egykor országgyűlési követ s a volt dunántúli ker. tábla ítélőbírája, 69 éves korában. — Frater Jánosné, Biharmegye egyik köztisztviselője, 77 éves korában elhunyt. — Both János, Kolozsvár egyik derék polgára, 52 éves korában elhunyt. — Rottenbiller László, Pestváros egykori polgármesterének R. Lipótján egyetlen fia, elhunyt. — Szontagh Kálmán, pesti ügyvéd és városi tisztviselő, ki különösen az evang. egyház körül sok érdemet szerzett, 40 éves korában meghalt. — Dr. Gaj Ljudevit (Lajos) 63 éves korában Zágrábban meghalt. Hires agitátor volt, s az illírismus apostola. Életének legnevezetesebb mozzanataival a 48-ki horvát mozgalmakban találkozunk. Utóbbi időben a „Narodne Novine“ hivatalos lap tulajdonosa volt. — Dr. Friedländer Miksa, a „N. Fr. Presse“ egyik alapítója, Bécsben elhunyt; vállalatának nagyon kedvezett a szerencse, s özvegyének (Délia színésznő) s gyermekének nevezetes vagyon hagyott hátra.

Nemzeti színház

Péntek, ápr. 19. „A haza.“ Dráma 5 felv. Irta Sardou; ford. Paulai és Szerdahelyi.

Szombat, ápr. 20. „Tannhäuser.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerzette Wagner R. — (Bignio Lajos fölléptél.)

Vasárnap, ápr. 21. „A nagyapó.“ Vigjáték 3 felv. Irta Szigligeti.

Hétfő, ápr. 22. „Női harcz.“ Vigjáték 3 felv. Írták Scribe és Legouvé; ford. Csapregy.

Kedd, ápr. 23. „Romeo és Julia.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Gounod K.

Szerda, ápr. 24. „Brankovits György.“ Eredeti szomorú játék 5 felv. Irta Obernyik K. — (Csabay Imre fölléptél.)

Csütörtök, ápr. 25. „Don Juan.“ Opera 2 felv. Zenéjét szerzette Mozart. — (Bignio Lajos fölléptél.)

Szerkesztői mondanivaló.

— K. P. G. „A két testvér“ hosszúra nyújtott verses próza, melyben semmi sincs.

— O. Kanizsa. Sz. I. Gyöngye dolgok. Az ilyes rövidítések, mint „kínz“, „táji“, a versmérték által sem igazolhatók. De az eszmékben még nagyobb a szegénység, mint a gyarlóság a formákban.

— Bereghy. A beklüdtött két költemény közül az egyik, hosszadalmas parafrazisa Petőfi ismeretes szép dalának: „A kinek nincs szeretője, bort igyek“; a másik pedig szintén Petőfi „Est“-jének igen gyarló utánzata, tárgyban.

hangban s a Petőfi által könnyen, ön által pedig nehézkesen kezelt versformában.

— Pazár János orvos urnak Hajdu-Szoboszlón. Ön azt kívánja: nyilvánítsuk ki nevében, hogy a városában elterjedt ama hír, mintha ön a jobboldalról a baloldalra tért volna át, merőben alaptalan, mert ön, ohajtja ugyan a két párt kibékülését, de határozottan, jobboldali és kormány-párti“ maradt. Kívánatának ezzel eleget tettünk.

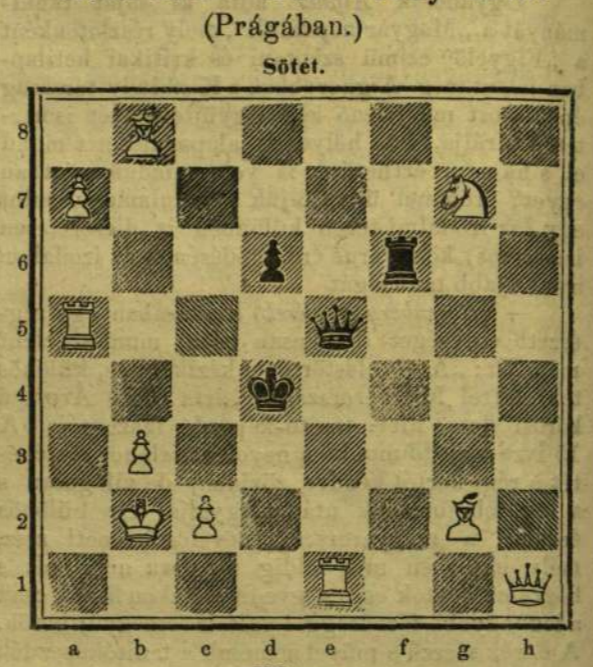
— A. Zsoleza. F. Gy. Az érdekes levelet legközelebbi számunkban fölhasználjuk.

— Pécs. R. A. Csak néhány terjedelmesebb cikkünk hátráltatta eddig. Egy-két hét alatt mindenestre megkezdjük.

— A Vasárnapi Újság régebbi évfolyamai. Eladó: a Vasárnapi Újság I. — XVIII. évfolyama (1854—1871.) 18 darabba díszesen bekötve — Löcsey Sp. Lajos könyv kötetnél Nagy-Enyeden.

SAKKJÁTÉK.

648-ik sz. f. — Makovszky K.-tól (Prágában.)

Világos indul s a második lépésre mattot mond.

A 643-ik számú feladvány megfejtése.

(Szerényi Bélától Pesten.)

VII. Söt. 1. Vh2—d6† . . . . . Kc5—d6. 2. Hf6—e4† . . . . . Kd6—e5 3. He7—g6† . . . . . Ke5—f5 4. f3—g4 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcban: Czenthe József. — Gelsen: Glesinger Zeig mond. — Jászkeszén: Galambos István. — Kecskemén: Galambos László. — Karczagon: Kacsó Lajos. — Homonnán: Farkas Bertalan. — N.-Sza-londán: Kovács Albbert. — A pesti sakk-kör.

Nyilt-tér. *)

H.-M.-Vásárhely, febr. 20. 1872.

Török József gyógyszerész urnak Pesten.

Kezeim és lábaim izmaiban lappangó köszvényes bántalmaim enyhítésére többféle gyógyszernek megkíséretése után uraságod köszvény-vásznának használásához, mint a közben használt gyógyszerközközött betegségem tekintetében legjótékonyabb hatásúhoz visszatérve, szívélyes bizalommal kérem uraságodat, hogy fentebb írt vásznából két csomagot postán utánvéttel mellett leendő fizetés iránt Szegeden át Hód-Mező-Vásárhelyre lehető siettetésével leküldeni ne terheltessek a szokott adressel, melyet a visszaemlékezés tekintetéből, ahogy elősegíthetek, ide jegyezni jónak láttam, u. m. Idősb Dobosy Lajos nyugalmassal törvényességi elnöknek Szegeden által Hód-Mező-Vásárhelyre. — Bizalma s jóindulatába ajánlott

Id. Dobosy Lajos.

*) E rovatban kösölt cikkekért csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget a Szerk.

TARTALOM.

Budenz József (arckép). — Finn dalok. — A bányász ezondrája (vége). — A Ludovicum és a központi honvédtisztviselő iskola (egy képpel és három arcképpel). — Mikko Metsolainen. — A földrajzi kutatások áldozatai (vége). — A vas-szűz (képpel). — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyilt-tér. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utcsa 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

A királyitalhoz!*)

A királyital által meggyógyultak, nagyobb részt hivatalos, vagy törvény-szerűleg, s nyolcz esetben még esküleg igazolt bizonyítványok s elismerő iratok szerint a következő betegségekben:

Leptályog-mérgezés (gonoszabb az eb-dühnél), mely gyógyszer alkalmazható itt sikerrel!

Eb-düh (csak két üveg használata által).

Nehéz sebek (gyorsan, sebláz csaknem minden fájdalom nélkül).

Gyomor-rák, s gyomorszervek tökéletes elzárása (magában Berlinben a „Bethania“ legnagyobb gyógyintézetben) a betegnek három napon át sem étel, sem ital, sem pedig gyógyszer nem nyújtott; az ital megnyitja az écsatornákat s gyomrot, s a borzostó fájdalmak erre csakhamar elenyésztek, a beteg az orvosok által már felszavatva, mégis a legközelebbi napon felkelve, s 4 üveg használata után foglalkozása után láthatott.

Halalos szívbetegségekben, sok esetben szivgörcsökkel párosulva, s görcsök már az első ivás után, s ugy tovább: egy ily beteg, egy berlini tudós orvos által, három hónapon át hasztalanul gyógykezeltetett, többszöri gyökéres megvizsgálás után azon nyilatkozattal hagyta el, hogy a betegség ellen gyógyszer nem létezik, s ő legelőbb három nap alatt a halál bekövetkezését várja, — de a következő napon ágyát elhagyá, a borzalmas szivgörcs már az első ivás után elmaradt, az orvos az esetet később kétségbe voná, hogy felgyógyult, de a beteg 1858-ban házasságra lépett.

Minden szembetegségben, s gyógyíthatlan megvakulás esetében, hol még a műtétsem vala lehetséges, s pedig a szempillák kristálytál vizének magában szivása által; egy 6 év óta tökéletesen vak (Bellevie, Trier mellett) visszanyerte szemvilágát egyetlenegy üveg királyital által, egy másik 4 üveg, egy harmadik 13 üveg által; rövidlátók néhány üveg használata után észlelék, hogy erősebben s messzebbre látanak; — szemnyuladások, ivás s melegburogatások által (vegyítve az ital langyos vízzel).

Nagyothallók (egy családban két egyén csak két üveg használata után).

Gyomor-fájdalmak, 20—40 éven át tartó gyomorgörcsök, itt hathatósága a leggyorsabb, midőn már minden gyógyszerkezelés és szerék ártalmasak.

20—30 éves csúszfájdalmak, bennállással (igen gyakran már 1 üveg után, valamint nyelvbenülés).

Tüdőlobok, a legmagasb stádiumban, már néhány ivás után, s főleg minden vérvesztés nélkül!

Losobbetegségekben, még agyvelő-gyulladás is, néhány ivás után, az öljőleg soha nem használándó! (langyos burogatások).

Forrótyalgos s heves sebláz, néhány ivás után s burogatás, s a leptályog megmérgezése esetében (mint fentebb), hogy ha a tályog a csontokba helyezkedik, 1 óra hosszat a tagbetétével, az üszög lehorzoltatik, így az üszök-hus genyedségnek indulván, a sebek is gyorsan gyógyulnak.

Orbanéz, lázas jelenetek, gyermekágy s ideglázban szenvedőknek, (a lázál néhány következik be a gyomoridegek erősítése után, de nem mint a hánytatószernek gyengítés által).

Nehéz görvény s mirigyfájdalmakban, gyakran egy vagy még kevesebb üveg után.

Arleszállítás.

Wheeler és Wilson-féle
varrógépek — Manufacturing — Kompagnie
New-Yorkban,
van szerencsénk ezenek köztudomásra juttatni, hogy gyártmányaink árait leszállították, s hogy azok csakia a magyar koronaszégek képviselőjénél
OHM C. O. Pesten,
József tér 15-ik sz. alatt
kaphatók s rendelhetők meg általa a valódi s dícséretesen ismert családi varrógépek 70 ftól kezdve s feljebb. Ez alkalommal bátrak vagyunk a t. cz. közönséget arra figyelmeztetni, hogy valódi gyártmányainkat illetőleg, bár honnan tétetnének is ajánlatok, azok a vevők tévútra vezetésén nyugvsznak, s óvunk mindenkit az efféle lelkiismeretlen varrógép-kereskedőtől, kit nem állják vedmarkunkat s belyegőinket meghamisítani.
Illustrált árjegyzékek egész készséggel szolgáltatnak ki s küldetnek meg.
1290 (1—34)

Arleszállítás.

A cs. kir. engedélyezett
KORNEUBURGI MARHAPOR,
a cs. kir. ausztriai, kir. porosz s a kir. szász kormány által engedélyezve, a hamburgi, londoni, párisi, müncheni, s bécsi érnek által kitüntetve, ő felsége az angol királyné, valamint ő felsége a porosz király udvari istállójában a legjobb eredményekkel használva s évek hosszú során át elégségesen megismerve:
Lovaknál: a nátha által előidéezett szelidnemi s kótes mirigy, torokfájdalmak s a repkedő gúliszta ellen, különösen alkalmas a lovat teljes testőr s tüzességbeni fenntartására. 1252 (2—2)
Szarvasmarhákna: beteges állapota változóknak tejelkülönítés esetében, melyek az emésztőszervek háborgatása által a kevés és rossz tejelendit ideztetik elő, melynek minősége annak használata által szembetűnőleg javul; továbbá a vérézés, gúlisztabetegség és szélhas ellen, valamint tehéneknél a borjúzás tartama alatt használva — igen üdvőzőnek bizonyult be s gyenge borjúk annak használata által szembetűnőleg tenyésznek.
Juhoknál: a májgúliszta s redvség kifejletésének megállítására, épen ugy az altesti szervek működésének bántalmazása esetében, hol telenség forogván fenn.

Üditő-nevű lovak számára

Kwizda Ferencz Jánostól Kornenburban.

A maga nemében egyetlen szer, mely a cs. kir. magas egészségügyi hatóság által gondosan megvizsgáltván, s aztán ő Felsége L. Ferencz József császár által egy kizárólagos szabadalommal tüntettetett ki.

Az a lovat még a legnagyobb megerőltetésnél is, egész a késő vénységik kitartóvá teszi, s vidámságban tartja, s különösen erősítéssel szolgál nagyobb erőlködésnél járó munka előtt után; kitűnőnek ismertettetett el, továbbá: csúszs fájdalmak, bennáság, ivhurdaganatok, rándulások, fűzomódás s rokkantságok esetében. — Egy üveg ára 1 ft. 40 kr.

Ló-patakenőcs, kérés s törékeny paták ellen, s kisszerű üreges paták stb. gyógyítására. Egy szelencze ára 1 ft. 25 kr.

Pata-nyirpor, a nyirrohadás ellen lovaknál. — Egy üveg ára 70 krajczár.

Erotakarmany ovak és szarvasmarhák számára, elsatynított állatok gyors helyreállítására, vérmérsék felébrésztésére, s a hizlalás nagyban előmozdítására.

Egy nagy láda ára 6 ft., egy kisebb 3 ft., egy csomag 30 kr.

Sertéspar, a futó üszög és a sertések másnemű betegségei ellen. — Egy nagy csomag ára 1 ft. 26 kr., egy kisebb csomag 63 kr.

Kutya-labdacsok, a kutya betegségek u. m. görcs, vidatánc, csúsz s a kutya közönséges betegségei ellen.

Megbizható övszer az eb-düh ellen. — 1 skatulya ára 80 kr.

Gyógypor, hízi szárnyasállatok számára, a szárnyasok hullása, s a ludak, kacskák, tyukok s gyöngytyukok közönséges betegségei ellen. — Egy csomag ára 50 kr.

Vérhasszer, juhok számára. 1 nagy csomag ára 70 kr., kisebb 35 kr.

A Kwizda-féle állatgyógyászati szerek valódi minőségben megszereshetők: PESTEN Török József ur gyógyszerésznél, király-utca 7. szám; Thal-mayer A. s társa; Halbauer testvérek; Rakodczay A.; Frommer H. BUDÁN az udvari gyógyszerárban; ezenkívül Magyarországi majdnem minden városa- és mezővárosában léteznek raktárak, melyek összesen az olvasottabb lapokban időnként közzététnek.

Ovás.

Csalódások kikerülése tekintetéből tisztellett kéretik, hogy a PESTEN Török József J.-féle üditő-nevű (Restitutions-Fluid), mint a maga nemében egyetlen szer — cs. kir. szabadalommal tüntettetett ki, más hasonemű s hasonló nevezetű készítményekkel össze ne tévesztésék; továbbá kéretik azt szives figyelemre méltatni, hogy a kornenburgi marhapor minden függvénye, az itt látható hasonmúsvu vörösfesték nyomás aláírásával van ellátva, s kötelesemment tartom ezuttal közbírré tenni, hogy hamisítványok fordulnak elő, melyek egészen hatámenkülük, s mi több, ártalmas alkatrészekből vannak összeállítva, melyek megvételetől ezennel mindenkit nyomatókusan óvok.

A királyital, mely számtalan gyengéd növényedvekből készített limonádé, minden egyéb más, — csak gyógy- s tinkés szer — nem; az, a testi szerveknek a legnagyobb mértékben egészségi anyagokat nyújt, mely által a természet (a vér- s nedvek javullása által) annyira megváltozik, hogy a betegség okai s az által a betegségek, magától elenyésznek.

